СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

Пам'ятайте про Україну!

РІК XCIII. Ч. 234. ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК. ВІВТОРОК, 9-го ГРУДНЯ 1986 ЦЕНТІВ 25 CENTS JERSEY CITY and NEW YORK, TUESDAY, DECEMBER 9, 1986 No. 234. VOL. XCIII.

Ювілей Тисячоліття відзначать науковою конференцією

Гамилтон, Онт. — Як повідомляє Бюро інформації університету МекМастер в Гамилтоні, Онт., тут в днях 31-го травня до 2-го червня 1987 року відбудеться конференція на тему „Культура Київської Руси", в якій візьмуть участь визначні науковці спеціялісти середньовічної історії з різних країн світу.

Конференція, яка відзначуватиме 1000-ліття Хрищення Руси-України проходитиме якраз в 100-річчя існування університету і буде частиною теж і тих святкувань.

Конференційний комітет, що складається з професорів Омеляна Пріцака, Ігора Шевченка, Мирослава Лабуньки і Петра Потічного (проф. Потічний є головою Організаційного комітету) заплянував конференцію в шістьох академічних сесіях: Значення акту хрищення для Руси, Церква і духовна культура, Політична думка і політична культура, Матеріяльна культура, Історіографія і ікона Київської Руси.

Крім академічних сесій відбудеться концерт духовної музики України у виконанні хору „Думка" з Ню Йорку та бенкет, на якому головним промовцем буде проф. І. Шевченко, визначний вчений і голова Міжнародної Асоціяції візантологів.

В суботу, 30-го травня, відбудуться дві сесії організовані Українською Науковою Радою — НТШ і УВАН.

Конференція організується з ініціятиви та з фінансовою підтримкою парафії Святого Духа в Гамилтоні, парохом якої є о. Роман Ганкевич.

В Чикаґо влаштовують „Різдво в Україні"

Чикаґо. — У суботу, 13-го грудня, ц.р., в год. 5-ій по полудні, тут у Музею науки і промислу, при 5700 Савт Лейк Шор драйв, відбудеться українська різдвяна програма „Різдво в Україні".

Протягом 44-ох років музей щорічно відзначає святкові різдвяні традиції 38-ох народів величавим фестивалем п.з. „Різдво довкола світу". В програмі цього фестивалю відбуваються концерти колядок, сценічні різдвяні картини, окремі авдиції мистецького читання різдвяних леґенд і переказів у виконанні відомих радіових і телевізійних зірок, виступи танцювальних груп тощо. Святкування відкриває офіційне прийняття у формі коктейлу-буфету, де представники всіх народів зустрічаються при вперше засвічених ялинках та в дружній атмосфері вимінюються заввагами, думками, згідно з традиційним різдвяним привітом — „мир людям доброї волі".

„Українське Різдво", щороку спонзороване 22-им Відділом СУА в Чикаґо, завжди втішається доброю фреквенцією не лиш своєї, але й неукраїнської публіки. Висока ялинка естетично прибрана прикрасами, базованими на зразках українського народного мистецтва, виконаними членками 22-го Відділу, завжди звертає увагу та окреме признання численних глядачів. Цього року, зокрема, мапа України, приміщена на підвищені біля ялинки зупиняє багато відвідувачів, які з зацікавленням коментують напис „Київ" і пов'язують його рівночасно із трагедією України в Чорнобилі.

У святковій програмі українського вечора виступлять: чоловічий хор „Сурма" під дириґентурою Романа Андрушка та танцювальна група „Україна", керівник Е. Літвінов. Програму вечора вестиме д-р Ірена Лесейко.

Вступ і паркування — безкоштовно. Години відвідування: в будні дні — від 9:30 ранку до 4-ої по полудні, в суботу, неділі і свята — від 9:30 до 5:30 по полудні. За точнішими інформаціями відносно фестивалю слід звертатися до музею на число телефону (312) 684-1414.

УКРАЇНСЬКІ МАТЕРІЯЛИ ВКЛЮЧЕНО В ДОКУМЕНТ АМЕРИКАНСЬКО-ЖИДІВСЬКОГО КОМІТЕТУ

Чикаґо. — На початку листопада ц.р. Американсько-жидівський комітет видав збірник матеріялів про стан людських прав та боротьбу за їх здійснення серед різних національних та релігійних груп в СССР з метою, що б ці матеріяли поширити в час Віденської конференції, скликаної для перевірки здійснення Гельсінських угод з 1975 року.

Документ має заголовок „Боротьба за релігійне існування в СССР: свідчення на слуханнях Крайової міжрелігійної служби відносно совєтських жидів, 1985-86 рр.". Міжрелігійна служба існує вже коло 15 років, а її очолює католицька монахиня Анна Ґіллен в Чікаґо. З ініціятиви цієї служби і за спонозорством Американсько-жидівського комітету відбулися в 1985-86 роках слухання у справі совєтських жидів та інших релігійних і національних груп в СССР, щось на зразок Сахаровських слухань, в містах Лос Анджелес, Сієтл і Чікаґо. Ці свідчення (разом 11) опубліковано тепер в окремому збірнику й ініціятори його розповсюджують серед учасників Віденської конференції, яка почалася в листопаді.

Очевидно, що головну увагу звернено на становище совєтських жидів, але віддано належне місце й іншим групам, в тому числі й українцям. З тих, що складали свідчення, є мабуть вісім не-жидів. З українців виступали проф. Василь Маркусь та Наталка Вінс. Перший говорив про „українську ситуацію", тобто про ліквідацію Української Католицької Церкви її підпільне існування в СССР. Свідок подав дещо із свого досвіду зустрічі із совєтською владою на Закарпатті в 1944-45 роках. Він згадав також переслідування і ліквідацію Української Автокефальної Православної Церкви в 1930-их роках та знову у 1944-45 роках, про голод, політику русифікації, дисидентів, та про Українську Гельсінкську Групу. Свідчення В. Маркуся поміщено на шістьох сторінках у цій 76-сторінковій документації.

Н. Вінс виступала в імені Зовнішньої репрезентації Ради євангельсько-баптистських церков в СССР, яку очолює її батько пастор Георгій Вінс. Вона дала докладну документацію про ув'язнення, перебування віруючих в психлікарнях та про діяльність родин ув'язнених. Про українців говорила також сестра А. Ґіллен, зокрема зупиняючися над останніми виявами спротиву у формі Комітету дії для захисту прав віруючих і Церкви в Україні та „Хроніки Української Католицької Церкви".

У вступному слові до збірника цих матеріялів рабин Аллен Мітлман пише, що хоч у принципі Міжрелігійна служба працює в обороні жидівських ґромадян в СССР, зокрема домагаючися для них права еміграції, то ця установа змагає й за інші цілі: збереження релігійних і культурних прав та свободи в СССР, пошанування всіх людських прав та творення коаліції з іншими народами й релігійними та етнічними групами в обороні несправедливо репресованих.

Брошуру-матеріяли під заголовком „The Struggle for Religious Survival in the Soviet Union" можна набути за 5 дол. (при більших замовленнях дається знижка) пишучи на адресу: The American Jewish Committee, Institute of Human Relations 165 East 56 St., New York, N.Y. 10022-2746.

Українські журналістки пишуть в американській пресі

Джерзі Сити, Н.Дж. — На сторінках популярного в Ню Йорку щоденника „Дейлі Нюз" з 23-го листопада ц.р., появився обширний репортаж пера двох молодих українських журналісток, Марти Коломиєць і Христі Демкович п.н. „У стремлінні піднести околицю", де вони описують цю частину долішнього Манґеттену, де живуть українці.

Подаючи характеристику українського населення і його здобутків, а зокрема опис української католицької церкви, св. Юра, яка стоїть в осередку цієї дільниці, вони, як вже раніше писала в „Дейлі Нюз" американська журналістка Барбара Ліппман, порушили справу побудови біля цієї церкви мешкального комплексу. Як відомо, про дозвіл на цю будову боряться тепер українські мешканці „давтавну", після того, як проєкт відкинула будівельна рада міста Ню Йорку.

Молоді українські журналістки перевели інтерв'ю з парохом церкви св. Юра о. Патрикієм Пащаком, ЧСВВ, та з іншими активними у цій акції членами української громади, як адвокатом Аскольдом Лозинським, власником крамниці м'ясних виробів Ярославом Куровицьким і з членами комісії, яка визначує право на будову в поодиноких дільницях міста. Один із членів Кристина Пйорковска не бачить причини чому б не дати дозволу на такий кондомініюм на 7-ій вулиці, зате член управи міста Мері Фрідлендер є проти того, уважаючи що будівля була б лише для українців, а це противиться законам.

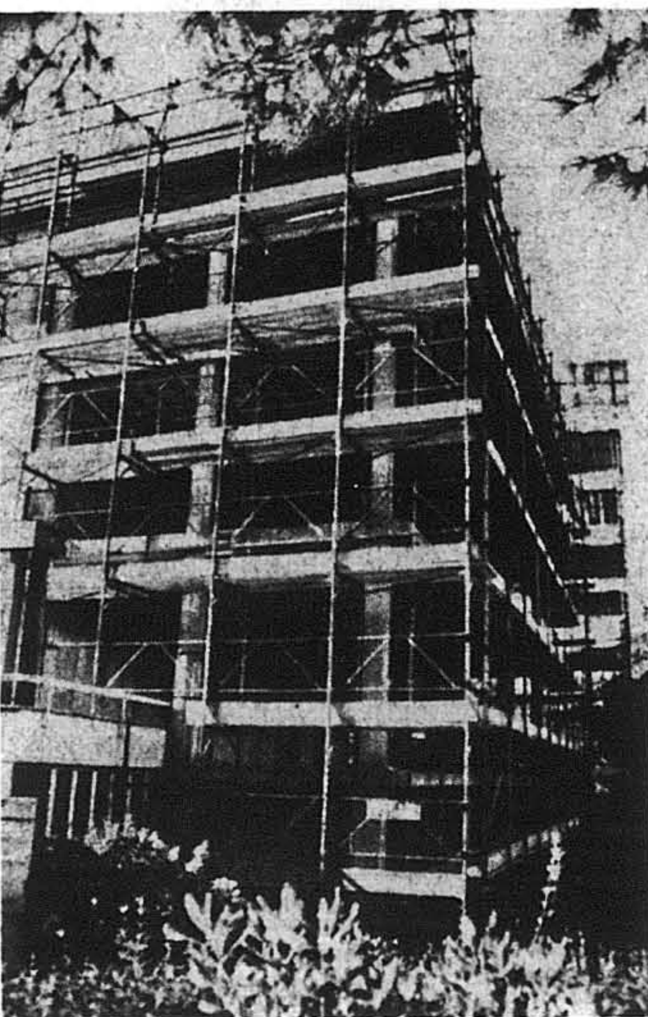
Поміщення другого з черги репортажу про цю справу в „Дейлі Нюз" і це пера молодих українських журналісток — це успіх для українців — мешканців Ню Йорку, які так активно боряться за свої права. Рів-

(Закінчення на стор. 5)

Український Рим розбудовується

Рим (в. к.) — Ще влітку цього року Український Католицький Університет у Римі, що є біля собору св. Софії, почав розбудову свого будинку.

У цьому була вже давно конечна потреба — культурне добро, не раз безцінної вартости, не могло вже знайти місця, де б його можна було примістити. Це стосується особливо бібліотеки й архівів, де зібрано матеріяли не тільки релігійного характеру, а й усе інше, що стосується українського життя в минулому і сучасному. З метою зберегти це добро, ще покійний Патріярх Йосиф заплянував розбудову і поширення приміщень цієї культурної установи та у своєму завіщанні залишив поважні суми для започаткування цього діла. Тепер, стараннями невтомного Патріярха Мирослава Любачівського, почато добудову лівого крила будинку, що на трьох поверхах додасть до існуючої площі нових 1,100 кв. метрів площі. Зваживши, що европейські кімнати мають середню висоту три метри, то це дасть університетові 3,300 кубічних метрів простору.

Вид на добудоване крило будинку УКУ в Римі.

До нових приміщень будуть пересунені бібліотека й архіви, а в дальшому пляні є поширити будинок і для музею, що тепер знаходиться в тісних приміщеннях митрополичого будинку на площі Мадонна деі Монті. Сестри Василіянки, які від самого початку займаються господаркою університету і займають тепер частину партеру, дістануть окреме двоповерхове приміщення ззаду будинку, що простягається на терен городу. Там буде теж окрема їх каплиця. Всі, що досі жертовно допомагали і допомагають здійснювати цей проєкт, будуть раді довідатися, що він у повному розгарі здійснення і що така

(Закінчення на стор. 5)

В Єгипті плянували державний переворот

Каїро, Єгипет. — Єгипетський державний прокуратор обвинуватив чотирьох високих військовиків і 29 цивільних осіб, в більшості членів терористичної організації Джігад, що вони плянували перевести державний переворот при допомозі атентатів і фізичної сили і замінити теперішнього президента Госні Мубарака іншою особою.

Обвинувачені, на думку державного прокуратора Мохаммеда ель-Ґуінді створили спеціяльну ударну групу добре вишколених терористів, в більшості з членів організації „Мусулманська свята війна", чи популярно званих „Джігад", які в 1981 році виконали атентат на тодішнього президента Єгипту Анвара ель-Садата і їхнім завданням правдоподібно було вбити Г. Мубарака при нагоді його публічного виступу, а потім спробувати, з допомогою деяких військових частин, перевести державний переворот і поставити на чоло держави свою людину.

Півофіціоз урядової партії газета „Аль Арам" пише, що до цієї відносно великої групи терористів належало ще чотири особи, за якими тепер ідуть розшуки. Очевидно, над 33-ма заарештованими відбудеться суд після зібрання усіх доказових матеріялів. Якщо їм буде доказана вина, про яку згадує державний прокуратор, кожний з них може отримати, згідно з єгипетськими законами, по 25 років й більше тюрми, а за пляноване вбивство президента смертну кару.

Єгипетське офіційне пресове аґентство заявило устами свого речника, що державні органи безпеки заарештували 33-ох підозрілих ще в квітні цього року і вміжчасі їм було доказано під час слідства, що усі вони брали участь у численних терористичних актах не тільки в Єгипті, але також в інших скраїнах на Близькому Сході.

Група, згідно з інформаціями міністерства внутрішніх справ, якому підлягає також державна служба безпеки і поліція, була поділена на три частини. Одна займалася зв'язками з армією і викраданням зброї, друга нападами і грабунками для здобуття фінансових засобів, третя плянувала атентати на видатних осіб державного апарату, по можливости того самого дня, коли буде вбитий президент Г. Мубарак.

У зв'язку з обвинуваченням і підготовою до процесу, поліція і державна служба безпеки отримала спеціяльні уповноваження у справі нагляду за мусулманами-фундаменталістами і відтепер вони слідкують за кожним їхнім кроком. Збільшено також охорону президента та інших високих урядових та військових осіб.

ЗСА ДОПОМАГАЮТЬ ГОНДУРАСОВІ У БОРОТЬБІ ІЗ САНДІНІСТАМИ

Вашінгтон. — Президент Роналд Реґен, не зважаючи на контроверсії, які існують довкола справи достави зброї до Ірану і перекинення фондів отриманих від Ірану за зброю на конто нікараґуанських антикомуністичних повстанців „контрас", наказав американським військовим гелікоптерам допомогти Гондурасові перекинути відповідну частину гондураської армії у прикордонну смугу, тобто у район боїв між гондураськими збройними силами і комуністичними напасниками з Нікараґуа, які перейшли кордон Гондурасу в погоні за „контрас" ще в кінці минулого тижня.

Речник Державного департаменту і Департаменту оборони звернулись за таким дозволом до Президента у минулу п'ятницю ввечорі, 5-го грудня, щоб не брати на себе безпосередньої вини і закидів ліберальних законодавців і деяких засобів масової інформації, які тільки чекають на нагоду, щоб до справи Ірану і Нікараґуа причепити ще щось, що обтяжило б Президента ЗСА і його Уряд. Свою згоду на допомогу Гондурасові дав також шеф об'єднаних штабів армії.

Нікараґуанські сандіністи, перейшовши в силі війська 1,500 до 2,000 вояків кордон до Гондурасу, поводились згідно з комуністичною засадою, як бандити: все, що лежало на дорозі — селища, приватні маленькі летовища і літаки, станції поїздів, автобусні зупинки тощо, вони перетворили у руїни. Очевидно, Гондурас не міг спокійно приглядатися до сандіністського розбою і вислав проти них свої військові частини. Американці поставили до диспозиції тільки свої гелікоптери з виразним наказом не встрявати у відкриті бої з нікараґуанською урядовою армією і дотримуватись строго наказів своїх командирів.

Президент Гондурасу Хозе Аскона Гойо прийняв з вдоволенням американську погодженість, бо Гондурас не має великої армії і не є спроможний сам перекинути більші військові з'єднання в район боїв, чи з одної країни в другу. Після американської згоди він особисто потелефонував до державного секретаря Джорджа Шулца і формально подякував американському народові за допомогу. При тому він повідомив речників ЗСА, що гондураські бомбовики типу А-37 почали бомбити позиції сандіністів. Це вже другий раз американці допомагають гондуразьцям відкинути агресію сандіністських збройних сил з території Гондурасу. Адміністрація президента Р. Реґена робить це у пляні допомоги заприязненій країні і зупинення комунізму, який, як заразлива хвороба, має тенденцію поширюватись в Центральній Америці.

Ген. Джан Ґалвін, командир американських збройних сил у південній гемісфері, полетів особисто до Гондурасу, щоб на місці наглядати за ситуацією і допильнувати, щоб не було порушення зарядження Президента. До цієї акції закликав Р. Реґена Дж. Шулц кажучи, що скора допомога є подвійною допомогою. Ліберальні засоби масової інформації підняли крик і почали розгребувати „нову справу" проти президента Р. Реґена, не звертаючи уваги, що все нібито йшло леґальними каналами і при узгідненні відповідальних Департаментів.

У СВІТІ

ПРЕЗЕДЕНТ БРАЗИЛІЇ ХОЗЕ САРНІ, виступаючи з промовою до народу, яка була передана крайовою телевізійною сіткою, апелював до брезилійців допомогти йому переборота економічні трудноці і не розчаровуватись тимчасовими труднощами та не виступати зараз активно проти його уряду та запропонованих ним реформ. Емоційна промова президента зробила помітне враження на більшість бразилійців, — кажуть політичні спостерічаті, — але чи вдасться його експеримент господарської відбудови то сьогодні ще тяжко передбачити. „наша країна немає причини попадати в песимізм чи паніку", — заявив Сарні, який вважає, що Бразилія знаходиться на шляху до поправи. Кореспонденти інформують, що бразилійці почали були висловлювати своє незадоволення з приводу піднесення цін на цигарети, спиртні напитки, автомобілі, бензину, електроенерґію та інші речі.

ПРЕМ'ЄР-МІНІСТЕР ІЗРАЇЛЯ Їцак Шамір публічно спростував приписуване Президентові Роналдові Реґенові твердження, нібн Ізраїль передавав гроші одержані від продажу Іранові зброї, нікараґуанським партизанам. „Ізраїль своєчасно інформував американський Уряд і нарід ЗСА, що він не має ніякого відношення до справи 'контрас' і ні в якій формі не підтримував їх", — заявив Шамір, відповідаючи на запитання репортерів.

БОЇ МІЖ ЛИВАНЦЯМИ-ШІЇТАМИ і палестинцями, особливо в південній частині Ливану і в околиці Бейруту, принесли чимало горя для цивільного населення у тій розтарзаній громадянською війною країні. Згідно з місцевими інформаціями на протязі останніх двох місяців було вбито 550 осіб, а понад 2,000 були поранені, деякі дуже тяжко. Ізраїль також виступив проти палестинців і почав бомбити з літаків і кораблів їхні позиції в околиці портового міста Сидон.

ІЗРАЇЛЬСЬКА ПОЛІЦІЯ ВБИЛА двох студентів і принаймі 11-ох поранила, розганяючи демонстрацію палестинських студентів в місцевості Бір Зайт на західньому березі ріки Йордан, тобто окупованих арабських землях, прилучених силою до Ізраїля. До більшого інциденту дійшло після того, як на протязі кількох тижнів між ізраїльськими й арабськими студентами відбувалися постійні бійки у старій частині Єрусалиму. Приблизно 900,000 палестинських арабів і 60,000 ізраїльців живе в цій окупованій частині території.

СУД В ҐРЕНАДІ, МАЛЕНЬКІЙ острівній державі, засудив на кару смерти колишнього заступника прем'єр-міністра і 13-ох інших осіб, за вбивство в 1983 році прем'єр-міністра Моріса Бішопа. Вирок суду був виконаний на протязі 24 години. Заступник прем'єра Бернард Корд відкинув усі висунені проти нього обвинувачення. Це саме зробили інші засуджені, а дружина Корда під час виконання екзекуції кричала публічно до судді Денісса Байрона: „Світ тебе осудить".

АФҐАНСЬКЕ РАДІО З КАБУЛЮ, передачі якого були перехоплені в Ісламабаді, Пакістан, повідомило про нові зміни в кабінеті комуністичного уряду в Афганістані. Змінено також двох міністрів, між ними міністра закордонних справ на виразне бажання лідера афганських комуністів Наджібуллаґа, який вже віддавна намагається зміцнити свою владу і контролю над партійним і державним апаратом. Коментатор радіо заявив, що ген. Мохаммед Рафі був найменований на нового міністра оборони на місце ген. Назера Мохаммеда, якого підвищили до заступника прем'єр-міністра. Дотеперішній міністер закордонних справ Шах Мохаммед Дост був призначений амбасадором Афганістану до Організації Об'єднаних Націй, а його пост перейняв невідомий досі Абдуль Вакіль. Поінформовані особи кажуть, що новонайменовані користуються підтримкою афганського лідера.

В АМЕРИЦІ

ПРЕЗИДЕНТ РОНАЛД РЕҐЕН прийняв президента Коста Ріки Оскара Аріяса Санчеза. На думку деяких політичних спостерігачів, це повинно підтвердити, що, не зважаючи на іранський скандал, зовнішньополітична активність і далі продовжується. О. Санчез є першим закордонним візитером у Білому Домі з того часу, як почався скандал з доставою зброї Іранові. Вважають, що на зустрічі двох президентів були заторкнені такі теми: проблема безпеки Коста Ріки, економічне співробітництво двох країн і становище в Центральній Америці. О. Санчез є противником марксистського режиму в Нікараґуа. В той же час він вважає, що Уряд ЗСА поступає неправильно, надаючи допомогу антисандіністським партизанам. На його думку, демократизації в Нікараґуа треба добиватися дипломатичним шляхом.

НОВОПРИЗНАЧЕНИЙ ДОРАДНИК Президента в справах крайової безпеки Френк Карлуччі відвідав Білий Дім і обговорював з Президентом перспективи дальшої праці Ради Крайової Безпеки, яку він очолив. Газета „Ню Йорк Пост" наводить цікаві дані, що стосуються діяльности Ф. Карлуччі в 1979-80 роках, коли він був заступником директора Сі-Ай-Ей. На думку газети, Карлуччі досі підтримує тактику проведення секретних підривних операцій, але вважає, що вони повинні бути підготовлені особливо старанно, щоб уникнути небажаних політичних наслідків.

КОЛИШНІЙ МОСКОВСЬКИЙ кореспондент журналу „Ю-Ес Нюз енд Ворлд Ріпорт" Ніколас Данілов назвав вигадкою надруковану в газеті „Ізвєстія" статтю, в якій твердиться, що він признався в шпигунстві і назвав прізвища співробітників амбасади ЗСА в Москві, які є аґентами Сі-Ай-Ей. Газета повідомила, що після того, як Данілова заарештували, він тут же, без всякого натиску, признався в шпигунстві і просив совєтське слідство зберегти в таємниці його зв'язки з амбасадою. „Інформації, які мене цікавили в амбасаді, були зв'язані виключно з моєю репортерською працею", — заявив Данілов.

СЕКРЕТАР ДЕПАРТАМЕНТУ оборони Каспар Вайнберґер, який прибув у Брюссель на нараду міністрів оборони країн НАТО, дав роз'яснення своїм европейським колеґам з приводу американських ініціятив в ділянці зменшення арсеналу стратеґічної нуклеарної зброї. К. Вайнберґер повідомив також, що Пентаґон виділив 14 більйонів долярів, які будуть розподілені між сімома групами европейських компаній, які мають намір взяти участь в розробленнях систем оборони проти тактичної нуклеарної зброї.

ПОКЛИКУЮЧИСЬ НА ЧИННИКІВ Адміністрації Р. Реґена, газета „Ню Йорк Таймс" повідомила, що директор ФБІ .Вілліям Вебстер, який плянував найближчим часом внести резиґнацію, тепер вирішив зачекати з нею, щоб не створювати додаткових труднощів для тих, хто розслідує справу про секретну доставу американської зброї Іранові і передачу грошей антисандіністським партизанам. В. Вебстер хотів внести резиґнацію з особистих причин. Однак він вважає, що зміна керівництва ФБІ в такі гарячі дні як тепер, може погано відбитися на праці слідчих комісій.

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY
FOUNDED 1893

Svoboda USPS (50-420 ISSN 0274-6964) is published daily except Sundays, Mondays, and holidays by the Ukrainian National Association, Inc. at 30 Montgomery Street, Jersey City, N.J. 07302
Tel. (201) 451-2200

Subscription 1 year — $40.00, 6 months — $22.00, 3 months — $12.00
UNA members 1 year — $15.00. Change of address — $1.00. Make check or money order payable to "Svoboda".

Postmaster: Send address changes to:
Svoboda 30 Montgomery Street, Jersey City, N.J. 07302
Tel. (201) 434-0237, (201) 434-0807, (201) 434-3036

Second Class Postage paid at Jersey City, N.J.

Статті і дописи підписані авторами, не мусять відповідати поглядам Редакції. Редакція застерігає собі право в потребі виправляти і скорочувати надіслані матеріяли. Незамовлені матеріяли повертається тільки тоді, коли автор собі це виразно застеріг, долучивши заадресовану коверту з відповідною поштовою оплатою — За зміст оголошень Редакція не відповідає

Передплата на рік $40.00, на півроку — $22.00, на 3 місяці — $12.00
Для членів УНСоюзу $15.00 річно. За кожну зміну адреси — $1.00
Чеки і "money orders" виставляти на "Svoboda"

P.O. Box 346 Jersey City, N.J. 07303

Дивна зміна

Один з престижевих совєтських журналів, „Оґоньок" почав від якогось часу вести дивну політику, без сумніву за дозволом Політбюра і Центрального Комітету КПСС, бо інакше і не може бути у підсовєтській дійсності.

Недавно „Оґоньок" надрукував на двох сторінках поезії Владіміра Ходасєвіча, який після так званої жовтневої революції виїхав за кордон і помер у Парижі в 1939 році. Крім того в журналі появився заклик, свого роду заохота, до публікації праць інших російських письменників і поетів, які покинули Росію після революції і досі були іґноровані у „вітчизняних" виданнях.

Деякі совєтологи кажуть, що фактично кампанію започаткував генеральний секретар ЦК КПСС Міхаїл Ґорбачов, який проголосив свій плян широких реформ в усіх ділянках життя, що включає також літературу. Він звернув увагу на довгоіснуючий в СССР період стаґнації.

Досі „Оґоньок" й інші совєтські видання не тільки відмовлялися публікувати речі перебуваючих за кордоном російських літераторів, але, навпаки, називали їх „злісними націоналістами, ненависниками соціялістичного ладу в СССР".

Започаткував журнал свою зміну поміщенням численних поезій модерного совєтського поета Андрея Вознєсенского і його статті, у якій він каже, що Ходасєвіч був названий Максімом Ґоркім найкращим поетом XX століття. Згаданий журнал почав після того друкувати поезії Ніколая Ґуміліова і Александра Твардовського, переповідаючи про його змагання з партією і відпоручниками компартії, відповідальними за культуру. В 1960 роках Твардовскій був головним редактором журналу „Новий Мір", одного з кращих в СССР. „Оґоньок" надрукував також звернення Дімітрія Ліхачова, одного із видатних істориків, який також закликає до публікації тих авторів, які досі були іґноровані на батьківщині.

Як інформують західні кореспонденти з Москви, про ці зміни говориться широко в літературних колах, хоч обережно, бо відомо, що будь-які інновації в „країні рад" мають частогусто прикрі і болючі консеквенції, як це знають численні теперішні політв'язні з часів хрущовської „відлиги".

В ЗСА ВИРОБЛЯЮТЬ тепер щораз більше продуктів, в яких додано певну кількість вапна. Є відомим, що люди з віком п'ють менше молока і тому дістають менше вапна до організму, що виявляється в різних недомаганнях костей. Щоб тому запобігти тепер пробують додавати в різних формах вапно до напитків та їжі.

Михайло Ількiв

ЕКОНОМІЧНА ПРОГНОЗА НА 1987 РІК

В кінці кожного року людина робить підсумки за минулий і проєктує наступний рік. Це давня традиція і має за собою довгу історію. В народному господарстві економічні прогнози робляться на основі балянсу, що показує рух капіталу за минулий рік. Балянсових відомостей ще немає, але статистичні дані за минулий рік були досить добрі. Гуртова продукція перевищила минулорічну в останньому кварталі, і всі показники підтверджують дальший її ріст біля трьох і піввідсотка пересічно в 1987 році. Інфляція — головний термометер в економіці, є добре контрольована. Відсоткова стопа низька, і досить грошей в обороті на різні потреби людини. Безробіття, що досягає приблизно семи відсотків, не є надто високе у відношенні до числа працюючих. Але цей відсоток не є стабільний, і кожна реорганізація та автоматизація підприємств його змінює. Загально кажучи, господарський розвиток ЗСА, що зростає вже безперервно кілька років, має добрі вигляди на майбутнє, чому сприяє додаткова реформа країни та збільшений експорт.

Добрі господарські показники за минулі роки впевняють, що економіка зі ще більшою динамікою буде проґресувати в цьому році. На це складаються такі причини, а саме: зниження вартости доляра у відношенні до валюти інших країн. Таке рішення було настільки добре, що збільшило активність в міжнародній торгівлі. Видно це хоч би з того, що Франція, Швайцарія, Німеччина й інші збільшили запотребування на машиновий інвентар на суму 1.2 більйона долярів. Фабричне виробництво за минулий рік також збільшилося на 1.8 відсотка. Це вказує на те, що торговельний дефіцит буде зменшуватися.

Вже довший час інвентурні резерви не збільшуються. Все це вказує на те, що продуценти і комерсанти не передбачають більших змін в плянуванні промислових виробів. Достава грошей Центральним Банком вповні задовільняє потреби населення. Низькі відсотки на позички стимулюють попит і подачу ринку. Добра економічна політика країни піднесла престиж біржі, що зросла до несподіваної височини. Це одна з причин, що закордонні фірми, через закуп цінних паперів, інвестували великі гроші в промисловий розвиток ЗСА.

Нижча ціна на нафту в міжнародній торгівлі була важливим чинником. Як довго такий стан триватиме — не знати. Персональні зміни в Організації продуцентів і експортерів нафти (ОПЕК) мабуть внесуть зміни в плянування розподілу нафти. При чому можна сподіватися вищої ціни на нафту, а саме: біля 18 дол. за бочку. Чи всі члени ОПЕК погодяться на таку ціну, не знати, тому що імпортери нафти мають великі резерви і можуть зменшити замовлення. Зниження видобутку нафти для деяких арабських країн було б господарським погіршенням. Натомість нижчі ціни на нафту для економіки країн імпортерів мали б стимулююче значення, уможливлюючи їм більші інвестиції в розвиток промисловости. При тому треба підкреслити, що обидві сторони, а саме: імпортери та експортери нафти — користали з нижчої інфляції та низьких відсотків на кредити для поширення промислового росту їхніх країн. Нафта широко вживається в продукції плястики, гуми, хемікалій, синтетичних виробів, огрівання, повітряного та земного транспортів. Тому тверда ціна на нафту дає багато плюсів для економіки. Коли б їх додати, то це створює широкий образ продовжування господарського розвитку в 1987 році. Все ж таки впевнено сказати, що все буде добре, було б трохи ризиковно.

Сьогодні живе в світі біля п'яти більйонів людей. Така чисельність людей збільшила необхідність задоволення щоденних потреб людини. Тому економічний розвиток і товарообмін в кожній країні прибрали першенство перед іншими проблемами. Для більшого промислового розвитку і зручнішого обміну господарськими добрами введено гроші. Тому гроші, з огляду на їх обмінну функцію в торгівлі, мусіли мати тверду вартість. На такій основі промислові країни прийняли „золотий стандарт" грошей в кінці XIX ст. Але з того користали тільки деякі багаті країни. Держави, що тільки почали розвиватися, з того користи ніякої не мали. Дебітори мусіли платити високі відсотки від позичок. Отже, метою багатих було створити якнайбільші резерви золота. Все це працювало якийсь час добре і координувало фінансову політику в світі. Золотий стандарт узгіднював ціни в міжнародній торгівлі, відсотки на позички та інші справи, пов'язані з грішми.

Одначе, історія золотого стандарту виявилася непрактичною. Золото перейшло до ЗСА, коли їхні союзники почали купувати зброю та інше воєнне устаткування. В той час Центральний банк не знав, що робити зі золотом, а грошей в оборот не хотів збільшувати через інфляцію. Так золото було позбавлене свого призначення і перестало бути арбітром ринку. Новостворені держави вважають, що золотий стандарт не є в їх національному інтересі. Проте золото ще мало трохи сантименту серед учасників конференції в Бриттон Вудс, Н.Г., що хотіли втримати стандарт золота в ціні 35 дол. за унцію. Але не всі присутні годилися з такою думкою, вважаючи доляр практичнішим.

Спочатку все було добре. З того рішення скористали всі, крім ЗСА. Багато долярів інвестовано закордоном. Европа і Японія відбудували свої промисловости. Дешевий закордонний продукт почав конкурувати з американськими виробами. Фірми ЗСА не витримали конкуренції, і це захитало економічну стабільність країни, збільшуючи торговельний дефіцит.

З цього висновок, що не легко буде доляровi перебрати функцію „золотого стандарту", який не буде привернений. Тоді як фізика чи математика є „твердими" науками, економія є „мякою" наукою, що займається суспільними явищами, які постійно змінюються. Не зважаючи на різні комплікації в економіці, оптимізм є найліпшим виходом з кожної ситуації.

Володимир Барагура

СТАНИСЛАВІВ — ЦЕНТР УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В ПІДНІЖЖІ КАРПАТ

„Альманах Станиславівської Землі" т. II. Збірник матеріялів до історії Станиславова й Станиславівщини. Видання Центрального Комітету Станиславівщини 1985. Комісія Регіональних Дослідів і Публікацій НТШ. Наукове Т-во ім. Шевченка, Український Архів том XXIX. 900 сторінок великої вісімки. Ціна: 40.00 дол. + 2.00 пошта.

I.

Кропітка, наполеглива двадцятирічна праця ентузіястів Станиславівщини — Реґіонального Комітету, редакційної колеґії, плеяди співробітників, пожильців Станиславівщини, жертводавців увінчалася заслуженим плодотворним успіхом. Появився у 1985 році другий том „Альманаху Станиславівської Землі", впорядником і головним редактором якого є Микола Климишин, що виконав це велетенське завдання з допомогою редакційної колеґії в складі: Дарія Бойчук, Осип Бойчук, Роман Крохмалюк, Оксана Лемеха-Луцька, Михайло Логаза, Володимир Макар, Осип Новицький, Юрій Фединський, Василь Щебрій.

Цей том, присвячений 1000-літтю Хрищення України, є поширенням і доповненням першого тому „Альманаху"..., який вийшов друком у 1975 році за редакцією Богдана Кравцева. І хоч деяких членів редакційної колеґії немає між живими, то їхній дух живе і промовляє з 900 сторінок цієї капітальної книги, в яку вони вклали свою любов, свій ентузіязм, свої здібності, інтелектуальні, творчі сили й якій присвятили безкорисно частину свого жертвенного життя.

Видано другий том, бо велика частина опрацьованих уже матеріялів не ввійшла у перший том і видавці побоювалися, що, залишені в машинописі, вони можуть затратитися. Ішлося зокрема про міста, містечка й села Станиславівщини та про її видатні постаті. Бо ця частина української землі видала багато визначних людей-уроджеців реґіону. Інші, це пришельці, яким доля судила поселитися в Станиславівщині й які внесли свій вклад у місцеве й у всеукраїнське життя у всіх його різновидах. Врешті такі, яких доля кидала по всій території Галичини, а то й за кордоном, але всі вони вклали свою пайку в ім'я добра батьківщини. Згадати б хоч кілька з них: поети й письменники: Олесь Бабій, Василь Кархут, Ірина Вільде, Вадим Лесич; образотворчі мистці: Григорій Крук, Михайло Мороз, Михайло Кушнір, Богдан Стебельський; музики: Анатоль Кос - Анатольський, Іван Недільський, Осип Залеський; співаки: Мирослав Скала-Старицький, Михайло Дуда, Василь Матіяш; духовенство: Слуга Божий Андрей, Григорій Хомишин, Іван Лятишевський, Микола Чарнецький, Василь Величковський; борці за волю: Дмитро Вітовський, Степан Бандера; журналіст: Осип Новицький; кооперативний діяч Ілля Сем'янчук, політичний діяч д-р Кость Левицький.

Головною спонукою, поштовхом і рушієм, які заставили видавців, редакторів, співробітників і всіх причасних до видання збірника була невтишна, невгамована туга-носталгія за рідним краєм та бажання зібрати, упорядкувати, опрацювати якнайбільше фактів, проявів, деталів із життя, побуту, історії, духової й матеріяльної культури в її різновидах своєї вужчої батьківщини-реґіону — Станиславівщини з її центром Станиславовом (тепер Івано-Франківське), який у час Визвольних Змагань був тимчасовою столицею ЗУНР і в якому проголошено Акт Злуки Західньо-українських Земель із Східніми в одну Соборну Суверенну Українську Державу. Цей Акт, проголошений 3-го січня 1919 року разом із благословенням єпископа Григорія Хомишина, поміщений на чолових сторінках Збірника, присвяченого епохальній події 1000-ліття Хрищення України.

Закінчення буде.

ЗДОРОВ'Я — ВСЬОМУ ГОЛОВА!

Д-р мед. Роман Осінчук

Несподіваний гість з Тайвану

Зближається зима, а з нею не лише неприємне, важке, докучливе зимно, але й теж інша, більше поважна проблема така, як епідемія „флю" чи ґрипи. Здавалось би, що це не дуже серйозна проблема, а бодай так до неї ставляться деякі люди, зокрема наші люди та ще й до того, старші віком, яким ґрипа саме найбільше загрожує. Бо чи можна легковажно ставитись до епідемії „флю", яка щороку забирає лише в самому ЗСА в зимовому сезоні біля 20 - 40,000 жертв. А все ж таки в ЗСА є приступне загальне щеплення проти ґрипи й то досить широко стосоване. Так тоді в чому справа. Чи щепленка не діє? Чи охороняє защеплених людей лише частково? Можна б вже тут ствердити, що щепленка не у всіх людей розвиває охоронні засоби в крові проти флю однаково. Але ще є інша проблема. Рік тому я писав досить докладно про ґрипу чи інфлюенцю, яка досить скоро поширюється у формі епідемії, нераз по цілому світі.

Пригадую, що це епідемічна хвороба, яка легко поширюється від людини до людини дорогою кашлю і розсівання у повітрі зарази ків довкола себе чи дорогою дотику заражених предметів руками хворого. Найсприятливішою можливістю зараження — це там, де товпляться люди, себто в підземці, автобусах, віндах чи в занадто близькій розмові з людиною хворою, яка носить заразки в устній порожнині, горлі, та в носі, та яка при кашлі чи пчиханні, а навіть у розмові розсіває свою хворобу.

Як відомо спричинником інфлюенци є вірус, що належить до особливого роду вірусів, який може дорогою мутацій міняти свою породу й свій вигляд до того ступня, що охоронні речовини, які находяться у сироватці крови чи то природно чи витворені після діяння щепленки не можуть того скритого віруса віднайти та діяти на нього так як повинні. Оця змінливість відрізняє віруса інфлюенци від інших вірусів таких хвороб як поліо, кір чи інші хвороби. Це й робить віруси „флю" досить небезпечними кожного зимового сезону для здоров'я людини.

Цього року, — як повідомляє Державний центр для контролі інфекційних хвороб, — появився новий мутаційний тип віруса інфлюенци т.зв. тайванський тип. Про нього світ довідався щойно у літі ц.р. і тому не забагато часу лишилось для докладних студій цього віруса та випродукування нової щепленки, чи додатку до давнішої щепленки. Маймо надію, що великий фармацевтичний промисл у ЗСА вспіє ще таку щепленку приготовити. Найкраще питати про це свого лікаря.

Хто фактично повинен брати впорскування вакцини „флю"? Усякі люди, без огляду на вік, слабо розвинені, недоживлені, анемічні, одним словом люди слабого здоров'я. Дальше хворі на серцеві, хронічні легеневі (астматичні) чи ниркові хвороби та цукрівницю та врешті усі сеньйори, себто люди по 65 році життя. До 15-го грудня все ще час взяти таку іньєкцію, бож треба три-чотири дні часу, щоб людина в своїй крові витворила потрібні речовини чи оборонні засоби.

Але в часі епідемії кожна людина мусить пам'ятати про способи охорони перед інфекцією. Тут належать такі засоби як миття рук особливо перед їдою, як теж треба оминати товпи людей, не заблизько стояти коло людей, які голосно говорять, а зокрема заслонювати свої уста й ніс перед людьми, що кашляють чи пчихають. Очевидно заслоняти уста при своєму кашлю чи пчиханні також. Тепла одіж і взуття для старших особливо важливі.

В часі хвороби, що об'являється подразненням носа, горла й горлянки, сухим кашлем, підвищеною, а часом і високою температурою, болями голови й цілого тіла, обов'язує ліжко, часте пиття гарячих напоїв (чай, зупи), та три-чотири таблетки аспірини чи тайленолю. Можна теж додати денно 1,000 міліґрамів вітаміни „Сі". Коли гарячка по чотирьох-п'ятьох днях не спадає чи вив'язуються якісь інші об'яви тоді, особливо старшого віку пацієнтам, треба кликати свого лікаря.

ТЕРОРИСТИЧНА ОРГАНІЗАЦІЯ Ісламський джігад твердить, що в жовтні минулого року вона стратила американського закладника Вілліяма Баклі, який був резидентом Сі-Ай-Ей у Бейруті. Однак у вівторок, 2-го грудня, інший закладник, Дейвид Джейкобсен, звільнений викрадачами в листопаді цього року, заявив, що В. Баклі помер не від кулі терористів, а від хвороби. Д. Джейкобсен розповів, що влітi 1985 року його тримали з зав'язаними очима в одній кімнаті з двома іншими закладниками — Баклі і Террі Андерсеном. Баклі, за словами Джейкобсена, маячив, у нього була висока температура. Увечорі 3-го червня 1985 року в кімнаті „настала довга-довга тиша, — сказав Джейкобсен. — Я мимоволі подумав про смерть сусіда".

У ВІВТОРОК РАНО, 2-го грудня, у себе вдома в Дель Мар, Каліфорнія, у віці 69 років помер від рака легенів популярний артист Дезі Арназ, який прославився виконанням однієї з двох головних ролей у телевізійній комедії „Я люблю Люсі", в якій також виступала його тодішня жінка артистка Люсіл Болл. Д. Арназ помер на руках своєї дочки, артистки Люсі Арназ-Лакінбілл. „Його вбили кубинські сиґари, які він курив", — сказав особистий лікар артиста Чарлз Кемпбелл.

Н. Сеник-Коваль

ТАЄМНІ ЧИ ЯВНІ ЗЛОЧИНИ СТАЛІНА

I.

„Мабуть, Бог все таки існує... Від Сталіна я не заслужив нічого крім вдячности за вірну службу. Від Вога я повинен був заслужити найсуворішу кару за те, що тисячу разів порушив Його заповідь".

Генріх Яґода — НКВД

Минає 50 років, як у всьому СССР, отже, і в Україні, почалися масові арешти, про них уже багато написано: спогади, свідчення, статті, белетристика...

Ще у 1953 році появилася книжка (англійською мовою, а — російською у 1983 році) „Таємна історія сталінських злочинів" — Александра Орлова (Лев Фельдбін).

Автор — член партії з 1916 року. У роки Жовтневої революції боровся в рядах Червоної армії, командував партизанськими відділами, брав участь у громадянській війні, був відповідальним за контррозвідку. Був помічником прокурора у Верховному суді, був заступником голови Економуправління ОГПУ (НКВД, КҐБ).

Із 1936 року Орлов організовує партизан і контррозвідку в тилу палаючої Еспанії. Сталіна автор знав особисто. Сталін усно давав розпорядження на зібраннях керівників НКВД, а Орлов записував їх, також таємні матеріяли він одержував від своїх підлеглих — слідчих НКВД. Тому то з розкритих раніше сталінських злочинів Орлов показує їх зблизька, детальніше, він оперує фактами, датами тих сумних подій.

Нам варто теж ближче пізнати Сталіна, може тоді буде нам зрозуміліший його задум створити непрощенний в історії людства голод в Україні. Автор, до речі, поряд інших злочинів пише і про голод та колективізацію в Україні.

Автор — це не пасивний спостерігач тієї системи, не обиватель чи один із мучеників, а творець тієї системи, учасник і виконавець тих злочинів. Звичайно, написавши таку книжку, він, у якійсь мірі, очистився від тих злочинів.

У 1938 році автор у Еспанії довідався про арешт Яґоди (наркома внутрішніх справ), слідчих, енкаведистів і рішив залишити таку тепер хитку кар'єру та й перейти на Захід. Жив у Америці, помер у 1973 році.

Одним із таємних злочинів Сталіна було вбивство Кірова. Кіров очолював ленінґрадську партійну організацію. Він не боявся виступати перед робітниками, цінив ініціятиву своїх підлеглих, був дуже популярним у Ленінґраді. На засіданні Політбюра сказав: „Якщо Політбюро хоче, щоб робітники давали продукцію, їх треба годувати". На 16-му з'їзді партії учасникам з'їзду було дозволено апльодувати членам Політбюра дві хвилини, Сталінові десять, та коли появився Кіров, буря оплесків не вгавала. Сталінові все це не подобалося, він відкликає Кірова з Ленінґраду в Москву, той зразу ж не приїжджає. Сталінові увірвався терпець.

Задум Сталіна був ширший: убити Кірова, а вину скласти на свою опозицію — Камєнєва, Зінов'єва і інших, які в той час уже не чинили йому жадного опору.

Безпосереднім убивцем був молодий комуніст, ленінґрадець Л. Ніколаєв, який збирався вбити свого начальника за те, що його виключили з партії. Про це Ніколаєв признався своєму приятелеві, а той доніс у ленінґрадський відділ НКВД. Тут же було двоє, що отримали від Сталіна таємне завдання убити Кірова. Вони підступно скеровують Ніколаєва через його „друга" убити самого Кірова. Сталін приїжджає в Ленінґрад розслідувати вбивство, вдійсності ж переконатися, хто знає чи підозріває про справжнього вбивцю. Газети повідомили, що справжні вбивці Кірова — білоґвардійці-терористи, що приїхали з-за кордону. Після закритого суду 15-го січня 1935 року розстріляно 104 „терористи".

У цій справі були також арештовані Зінов'єв і Кам'єнєв, їх змусили визнати, що вони несуть політичну і моральну відповідальність за вбивство Кірова. Їх засудили на п'ять років заслання. Кірова похоронено з почестями.

Дня 19-го серпня 1936 року — відкритий суд — це так званий І-ий московський процес. Підсудні: Зінов'єв, Кам'єнєв, Смірнов, Мрачковський, Гольцман, Фріц Давид, Берман-Юрін, Рейнґольд і ін. Камєнєв і Зінов'єв тут — організатори вбивства Кірова. Вони ніби створили терористичну сітку в усьому СССР, і ніби мали зв'язок із Троцьким. У зв'язку з цим процесом на Україні згинуло тисячі невинних людей без ніякого суду.

Підсудний Гольцман „признався", що, бувши в Берліні в службових справах, він зустрівся із сином Троцького у Копенгаґені у готелі „Брістоль", а звідти вони пішли до Троцького. Виявилось, що „Брістоль" був знесений сімнадцять років тому. На вимогу Сталіна знайшли і таких підсудних, яких ніби прислав Троцький з-за кордону виконати теротистичний акт — це Фріц Давид і Берман-Юрін. Вони були аґентами НКВД у німецькій компартії. Вони збирали закордоном інформації про центральний апарат Комінтерну. ЦК (Центральний Комітет) виказує їм велике довір'я, вибравши їх фіктивними обвинуваченими.

Тяжко, дуже тяжко було слідчим витягати від Зінов'єва і Камєнєва визнання, що вони були організаторами вбивства Кірова, але не легше було й із Смірновим. Це колишній робітник, член партії з часів її заснування, до революції — творець підпільних організацій, після революції був наркомом зв'язку, але після смерти Леніна примкнув до групи Троцького, Камєнєва..., отже, виключають його з партії, засилають у Сибір. Коли йому сказали, що його обвинувачують у вбивстві Кірова, він відповів: „Хотів би я знати, як вам удасться доказати, що я організовував напад на Кірова і терористичний акт проти Сталіна, коли я із січня 1933 р. сиджу в тюрмі".

Слідчий Абрам Слуцький передає Смірнову сталінську обіцянку, що всім, хто погодиться признатися на суді у своїй вині, збережуть життя. Цим Смірнова не зламали. Тоді слідчі почали „працювати" над приятелем Смірнова Мрачковським, якого Сталін хотів колись мати своїм охоронцем, кажучи: „Порви з ним, що тебе православленого робітника в'яже з цим єврейським синедріоном".

Мрачковський теж колишній робітник-революціонер, як і його батьки, він навіть народився в царській тюрмі, з молодих літ член партії. Його вдалося зламати, а він переконав Смірнова, мовляв, якщо Зінов'єв і Камєнєв уже погодилися свідчити проти себе, то що ж ми? Смірнов свідчив: по умовленню з Троцьким, всі вони готували вбивство Сталіна й інших членів Політбюра. 24-го серпня 1936 року всім присуджено кару смерти, включаючи фіктивних обвинувачених.

Для слідчих, прокурорів, енкаведистів — це була дуже тяжка „праця", вони ночами не спали, нервово були виснажені, отже, сподівалися одержати відпустку, (курорт) та Сталін наказав Яґоді і Єжову зразу ж арештувати і зліквідувати 5,000 підозрілих, а потім ще 5,000 та й ще...

Після цього ж наспів II-ий московський процес. Це був січень 1937 рік. Підсудні: Радек, П'ятаков, Серебряков і інші. Знову були і фіктивні підсудні: Шестов і Ґаше — це тайняки-донощики, які займали високі пости. Усі підсудні — це, мовляв, аґенти фашизму, хотіли захопити владу в СССР за допомогою Німеччини і Японії. Із цієї групи на увагу заслуговує Юрій П'ятаков, старший брат який керував большевицьким підпіллям у Києві, його, каже автор, „замучили гайдамаки". Юрій просить, щоб його звільнили з обов'язків головного комісара Державного банку і післали в Україну для підпільної боротьби із Центральною Радою. Після революції Юрій П'ятаков стає головою Раднаркому України.

У 1931 році П'ятакова призначено заступником Орджонікідзе — наркома тяжкої промисловости. Орджонікідзе — людина без освіти, не дуже розбирався у фінансових економічних питаннях, тому він цілковито довірився П'ятакову і підписував усе, що той приготував.

Серед друзів П'ятаков сказав колись: „Я не можу заперечити, що Сталін — посередність, і що він не та людина, яка повинна стояти на чолі партії, але обставини такі, що, якщо ми стоятимемо в опозиції, нам, врешті, доведеться бути ще в гіршому положенні, прийде хвилина, коли ми будемо змушені стати підлеглими якомунебудь Каґановичу". Сталін також не прощав, але був терпеливий, бо треба було індустріялізувати країну, нових кадрів ще не було, та вкінці 1936 року П'ятаков був арештований.

(Продовження буде)

СТОРІНКА КАРПАТСЬКОГО СОЮЗУ

Р. III. ГРУДЕНЬ Ч.5

Д-р Ю. Химинець

Закарпаття й Мадярщина

На протязі двох століть Закарпаття було поневолене й визискуване Мадярщиною. Восени 1918 року все закінчилося, коли стара Австро-Угорська монархія, програвши війну, розпалася. Всі поневолені народи, в тому числі і наші закарпатці, почали шукати шляхів, як усамостійнитися, згідно з правом на самовизначення народів, проголошеним американським президентом В. Вілсоном. Становище народу Закарпаття було ясне — злучення з Україною.

Мадярщина, боячись втратити Закарпаття, дуже скоро після закінчення війни, тобто кінцем грудня 1918 року, проголосила законом число X автономію „Руської Країни", признавши д-ра Ореста Сабова міністром для русинів-українців, який у порозумінні з мадярським урядом виготовив законопроєкт про автономію „Руської Країни". Для обговорення цих справ д-р О. Сабов вже 10 грудня 1918 року скликав збори до Будапешту, на які змадяризовані русини стягнули свої сили та запросили і представників Закарпаття. Рішуча постава делегатів рішати на внесок д-ра Ю. Бращайка про долю своєї країни на своїй землі, а не в Будапешті, не допустила до жадного засадничого рішення. Вирішено лише скликати на 21 січня 1919 року Всенародний Конгрес до Хусту, який „рішатиме як нам, русинам-українцям, дальше жити, чи остатися надальше рабами і слугами мадярського панства, чи жити в одній своїй державі Україні разом з нашими кровними братами русинами-українцями".

Рішення Всенародного Конгресу в Хусті 21-го січня 1919 року було одноголосне: за з'єднання Угорської Руси з Соборною Україною.

Тому що політично-мілітарна ситуація в Україні в той час не була для нас сприятлива, провідники Закарпаття на своїх зборах в Ужгороді 8-го травня 1919 року вирішили тимчасово злучити Закарпаття з новопосталою Чехо-Словацькою республікою.

В 1920 році небагато бракувало, щоб Закарпаття опинилося, без угоди його населення, під Мадярщиною. В той час Польща готовилася до остаточної розправи з Москвою. Франція хотіла допомогти Польщі. Постала думка, щоб полякам помогли мадяри. За цю поміч Франція пообіцяла Мадярщині Закарпаття, яке в той час вже було в складі ЧСР. Стотисячна армія мадярська, яка щойно ліквідувала повстання комуністів під проводом Бели Куна, готова була маршувати.

Поляки відступали перед большевиками і благали допомоги від Мадярщини. Мадярські війська, сконцентровані вже потайки на закарпатських кордонах, чекали на наказ. Однак Прага заявила, що мадярські війська через Закарпаття не пропустить.

В справу вмішалася Англія, яка порадила Будапештові не брати серйозно обіцянки Франції. Ллойд Джордж заявив мадярам, що і так найдовше до одного року мадярський мировий договір буде зревідований. Вміжчасі багато допомогли врятувати Польщу східньо-українські частини, і вона звільнилася від большевицької окупації.

За цілий час існування Закарпаття в складі ЧСР Мадярщина втримувала на Закарпатті „п'яту колону" під проводом таких зрадників-українських інтересів як Іван Куртяк, Степан Фенцик, Андрій Бродій і інших, які працювали за мадярські гроші, щоб у відповідний час допомогти Мадярщині з'єднати Закарпаття з Мадярщиною. Українські політичні провідники Закарпаття постійно вказували чеському урядові на небезпеку, що загрожувала від цієї зрадницької роботи, але чехи не хотіли про це чути. Вони переконалися лише тоді, коли в жовтні 1938 року А. Бродій, ставши прем'єром уряду Карпатської України, приготовив плян передачі Закарпаття мадярам. Чехи заарештували Бродія, а новим прем'єром іменували д-ра Августина Волошина.

Коли плян Мадярщини не вдався, вона, підтримувана Німеччиною й Італією, погодилася на т.зв. віденський арбітраж, який признав Мадярщині три найбільші міста Закарпаття: Ужгород, Мукачево й Берегів. Перед тим, як розпочався арбітраж, міністер закордонних справ Німеччини Рібентроп перечитав мадярам декларацію, що Мадярщина готова прийняти рішення арбітражу як остаточне. Мадярський уряд цю декларацію прийняв і підписав, але це не перешкодило мадярським терористам вже три тижні після арбітражу, тобто 22-го листопада 1938 року обсадити кордон Закарпаття. До нападу, однак, не дійшло, бо вчасно довідався про це німецький уряд, який не дозволив мадярам на цю ганебну акцію. В той час в Німеччині ще домінував „національний принцип", на підставі якого Німеччина дістала від ЧСР свої землі в Судетах, тому Німеччина порадила мадярському урядові це почекати.

Щоб забезпечити німецьку допомогу в справі окупації Закарпаття, мадярський уряд на початку січня 1939 року вступив до т. зв. Антикомінтерну, до якого в той час належали Німеччина й Італія.

Мадярський уряд ще раз пробував напасти на Закарпаття під час виборів до першого Сойму Закарпаття 12-го лютого 1939 року. Німці і цей раз порадили мадярам почекати, бо їхній час ще не прийшов. Однак німецький уряд запевнив мадярський уряд, що у відповідний час вони будуть повідомлені. Це сталося 13-го березня 1939 року, коли А. Гітлер покликав мадярського амбасадора в Берлін С. Стояя і дав йому доручення повідомити регента Гортія, що час для нападу на Закарпаття вже прийшов.

Закарпаття, не маючи допомоги чеського війська, яке 14-го березня 1939 року по полудні дістало наказ відступити з території Карпатської України, було залишене на власні сили — Карпатську Січ, яка, хоч була напочатку слабо озброєна по-геройськи боронила свою батьківщину, не скапітулювала навіть в обличчі великої мадярської сили, за плечима якої стояла Німеччина й Італія. Треба підкреслити, що Карпатські Січовики були першими, які відважно виступили на боротьбу з брунатним німецьким фашизмом, не звертаючи уваги на своє життя, бо тут ішло про українську правду.

Вже 42 роки минули з того часу, як Мадярщина втратила Закарпаття, що було в жовтні 1944 року з'єднане з Українською Совєтською Соціялістичною Республікою. Хоч це вже довгий час, за який виховалось нове покоління, що не знає нічого про Мадярів, однак деякі мадярські політиканти, особливо на еміграції, не можуть забути про зелене Закарпаття, бажаючи його при найближчій нагоді знову окупувати, не рахуючися з волею українського народу Закарпаття.

Сьогодні Закарпаття ділить долю і недолю інших українських земель, даючи також і свій вклад до боротьби за самобутність української держави.

Д-р Богдан Ковальський

Дещо про книжку д-ра Юліяна Химинця

Карпатський Союз, Інк., Ню Йорк, в 1984 році видав книжку „Мої спостереження із Закарпаття" д-ра Юліяна Химинця; стор. 187, поданий покажчик імен і місцевостей (біля 647 даних), вступне слово і післяслово автора. У книзі більше, ніж 20 фотографій; місто, будівлі, події, визначні діячі Закарпаття. Приємне видавниче оформлення.

За останні дві декади видано чимало книжок-спогадів, особливо з життя в'язнів концтаборів СССР (московської тюрми народів) та з часів голоду 1933 року, розкуркулення (вивезення із сіл України селян на Далекий Схід, в Сибір, в Архангельщину) і колективізації. Усе це було Москвою пляново організовано для зменшення (на 15 мільйонів) населення України.

Вважаю, що треба до найкраще написаних спогадів (очевидно, це моя така думка) треба зарахувати книжку д-ра Ю. Химинця „Мої спостереження із Закарпаття" та книжку Євгена Грицяка „Короткий запис спогадів" — Історія Норильського повстання. Є. Грицяк (на жаль, про його долю нічого не відомо) описує повстання політичних в'язнів (переважно українців), які були привезені на загибель до Дудинки-Норильська - під обрій Північного полюса, на берег Льодовитого океану. Червоні жандарми Московитії, очолюючи концтабори в Норильську, говорили чесно: „Тут у вас буде висмоктана вся життєва сила. Потім ваші знівечені тіла будуть викинені в провалля. Хто працюватиме добре, буде в ямі похований в одязі, а хто ні — той буде викинутий голий, і, як собака, пригорнений".

Книга Грицяка багата фактами, безпосередністю, переконливою правдомовністю. У ній розумні описи душевного стану в'язнів і їхньої надлюдської боротьби за життя.

Спогади є своєрідним жанром літератури, який має свій стиль, свою силу впливу на читача. Правда — є такі спогади, в яких багато безплідних міркувань, відсутня конкретність, фактичність. Не всі автори спроможні писати про головне, істотне, обминаючи дрібничкову деталізацію. І тому часто читач, почавши читати таку книжку спогадів, після декількох сторінок, відкладає її набік і позіхає. Що ж сталося? Автор зіпсував настрій читачеві нудним описом різних дрібничок, проявив малу культуру слова, почування, зверхньо спостережливість, пригніченість, докори, нарікання на долю, невмотивоване емоційне піднесення, неоковирність в будові речень.

Щоб зорієнтуватися, як правильно писати спогади і проявляти пошану до читача, треба, для прикладу, прочитати книжку д-ра Юліяна Химинця „Мої спостереження із Закарпаття". Автор зібрав багатющий довідковий матеріял (враження таке, що він довгі роки занотовував факти, події, збирав документацію, що пресові повідомлення), і це все послідовно упорядкував, поділивши на розділи і підрозділи.

Автор книги спритно орієнтується в складних ситуаціях життя на Закарпатті, правильно їх оцінює і реагує на них, володіє талантом відділяти справи головні, істотні від дрібничкових.

Читач не знайде докорів, нарікань на долю чи вороженьків. Автор описує жорстокість мадярів. Вони, вторгнувшись на Закарпаття, приготовляли собі місце для життя: масово вимордовували українців. На українській землі, „очищеній від українців", мали б поселитися мадяри і цю загарбану землю проголосити „історично мадярською".

Тут хочу зробити крок у світ давньої історії. Є широко в світі відома Мізинська культура, яку археологи відкрили під час розкопок біля села Мізинь (на березі річки Десна, що є притокою Дніпра). Візьміть ту чи іншу поважну книгу з археології стародавньої Европи, видану в Америці, і там знайдете рпис брилянтної Мізинської культури, ознаменованої на весь світ відомими меандрами (взорами викарбуваними на кістках мамонтів).

Мізинська культура була в епогеї розвитку 11 тисяч років тому, її вважають найстародавнішою і найвеличнішою культурою в світі. Широко про Мізинську культуру з поданням детальних джерел описано в книзі д-ра Лева Силенка „Мага Віра".

І ось найвиразніше взори Мізинської культури (меандрі орнаменти) збереглися в Карпатах. Їх бачимо на вишивках гуцулів, закарпатців, на різних дерев'яних різьбах. З цього й робиться висновок, що українці Закарпаття, маючи специяльне географічне положення, найкраще зберегли ті українські культурні притаманності, які, на жаль, частинно втратили мої земляки наддніпрянці, що свої жіночі сорочки оздоблюють квітами (рожами). Закарпаття, де живуть українці, це є своро роду музей праісторичної України, до якого етнографи, історики повинні особливо уважно ставитися.

Хочу сказати, що мадяри (їм в книзі д-ра Ю. Химинця призначено в зв'язку з 1939 роком багато місця) були дуже жорстокі.

Мадярські давні предки, як орда, прийшли з Сибіру. Вони, перейшовши Урал, вторгнулися на степ Дону і подалися на Київ. Тут Олег, князь України-Руси розбив їх і поділив на дві частини. Одна частина пішла на північ — до Фінляндії, а друга частина в числі 100,000 разом з жінками і дітьми отримала від князя Олега дозвіл мирно перейти наші землі, прямуючи на Захід.

Для певности князь Олег оженив начальника мадяр Арпада з одною українською княжною. Цим започатковано на мадярському княжому дворі українську мову і культуру, яка там панувала кілька століть. Земля, на якій розташована Мадярщина, була землею українців-автохтонів, рідко заселеною. Освіши на ній, мадяри омадярщили українську автохтонну людність.

(Закінчення на стор. 4)

ЗМІНА В ГОЛОВНІЙ УПРАВІ К.С.

На нарадах Головної Управи Карпатського Союзу, що відбулися 8-го листопада ц.р., дотеперішній голова д-р Юліян Химинець із здоровельних причин зрезигнував, а на його місце наступив Імре Кардашинець. Головна Управа висловила уступаючому голові подяку за дотеперішню працю та побажання скорого видужання.

СЛОВО ВІД РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ

Користаючи з ласкавої згоди Екзекутиви Українського Народного Союзу поміщувати у щоденнику „Свобода" „Сторінку Карпатського Союзу", вилускаємо чергове число сторінки та висловлюємо вдячність Екзекутиві УНС.

Цю сторінку приготовили до друку д-р Юліян Химинець, д-р Вікентій Шандор і Імре Кардашинець.

Промова д-ра В. Шандора на поминках по проф. А. Штефанові

Жалобна родино,
засмучена громадо!

Кожна генерація в житті свого народу покликана до виконання певних завдань, і в залежности від того, як вона ці завдання виконала, залежить доля цілого народу.

Покійний Августин належав до тої генерації, якій після Першої світової війни доля судила перебрати історичний провід нашого національного життя в свої руки.

Завдання нелегке, бо наш національний провід в той час творила мала група діячів з незабутнім о. д-ром А. Волошином на чолі, якого Покійний був найближчим співробітником.

В розгарі кінця світової війни, коли впали три імперії в Европі, треба було рішати не тільки що робити, але й куди йти.

Треба дати велике признання й кредит тій малій горстці наших провідників, що вже 21-го січня 1919 року на всенародному з'їзді в Хусті одноцушно задеклярували, що наша дорога веде на Київ та рішили приєднати край до України.

Стимулом до такого рішення 420 делегатів, у великій мірі селян, з яких багато не вміли вже ані читати, ані писати по-українськи, між ними й мій покійний батько, що був старостою села, не була національна свідомість в сучасним розумінні, але довгими віками плекана і скривана глибоко в душі народу державницька свідомість.

Це рішення в Хусті оживило нашу соборно-державну свідомість та дало основу для такої ж державної концепції, яка проявилася знову в березні 1939 року при проголошенні повної незалежности Карпатської України.

Покійний Августин був останнім учасником того історичного з'їзду, який він у своїх працях і статтях основно розробив.

Другим невмирущим успіхом Покійного, як директора Української Торговельної академії, було національне й фахове виховання молоді. Як сам мені говорив, Покійний випустив понад дві з половиною тисячі абсольвентів з українського й мадярського відділів, які сьогодні продовжують почату ним справу.

За свого життя Покійний завше мило згадував своїх співробітників-професорів Торговельної Академії, які походили із всіх земель України: Олекса Приходько й Іван Трухлий з Центральної України, Василь Чапля, Ілько Цьокан, Михайло Велигорський із Галичини, Яків Голота з Буковини. Вони виплекали в нас у школі наше соборно-державне серце, яким ми, їхні учні, й досі живемо.

Ціле своє творче життя в свій праці покійний ніколи не відхилився від соборно-державної ідеї. Він був державником у повному розумінні слова.

Проголошенням незалежности Карпатської України урядом в Хусті 14-го березня 1939 року і затвердженого наступного дня Соймом, Боже Провидіння знову поставило долю нашого народу до рук обох державних мужів, о. д-ра А. Волошина, як першого президента Карпатської України, а проф. А Штефана як голову Сойму.

Від 1919 до 1939 року вони творили історію, а як життя нас вчить, є легше студіювати історію, ніж її творити.

В Америці включився Покійний до праці уряду Української Народної Республіки в екзилі на становищі містоголови уряду. В нашій земляцькій організації — Карпатському Союзі, був Почесним Головою.

Державно-визвольна боротьба вимагає від всіх нас створення центрального політичного авторитету, без якого не можна успішно вести справу визволення. Покійний був вповні свідомий цієї вимоги й тому своїм авторитетом підтримав екзильний уряд Української Народної Республіки, як носія конституційности та державної тяглости.

Прощаючи Покійного від уряду УНРеспубліки в екзилі, висловлюю співчуття дружині пані Олені і цілій родині з висловами жалю, що наша Карпатська земля втратила свого великого сина.

Най буде йому вільна американська земля легкою, а ми задержимо в наших серцях світлу пам'ять про Покійного на решту нашого життя.

Д-р В. Шандор

На свіжу могилу проф. Августина Штефана

Справжню величину дуба пізнаємо щойно тоді, коли впаде. Правдивість такої думки проявилася з початком вересня ц.р., коли у Філядельфії на 94-му році благословенного життя помер останній член нашого національного й культурного ренесансу, започаткованого після Першої світової війни.

Не зважаючи на воєнні невдачі Австро-Угорщини на фронтах, Мадярщина готовилась до національного похорону карпатських русинів-українців, та в тім напрямі велася вся її державна політика. З упадком Австро-Угорщини Боже Провидіння покликало до проводу нашого життя діючу в той час малу групу наших народовців з о. А. Волошином на чолі, до яких належав і проф. Августин Штефан, яка мала рішати про дальшу долю нашого народу.

Завдання в тих умовах нелегке, бо треба було рішати не тільки що робити, але з ким і куди йти. Ані тисячолітнє відділення нас від матірного Київського пня не затерло в нашому народі почуття національної єдности, яке тепер, при першій нагоді проявилось повною силою. Треба подивляти тих людей, що не пішли на примантливі рішення мадярського парляменту в грудні 1918 року та уряду графа Михайла Каролія й відкинули їх пропозиції широкої автономії для створеної ними „Руської країни". При одній нагоді в 1939 році запитав я о. А. Волошина, вже як прем'єр-міністра, якими мотивами керувались, що в тій безпорадній ситуації відкинули так широкі автономні пропозиції мадярського парляменту й уряду, в яких Мадярщина передавала „Руській країні" і весь крайовий маєток, то відповідь була коротка: „Ми ішли до своїх і перестали вже вірити обіцянкам чи рішенням мадярських урядових властей".

Августин Штефан був провідною постаттю в підготові й учасником Всенародного з'їзду 21-го січня 1919 року в Хусті. Цей з'їзд є наочним доказом того, як важливо є знайти зразу правильний шлях до розв'язки всенародних політичних проблем. Рішення поодиноких місцевих національних рад про дальшу політичну долю краю мали льокальний характер, який в міжнародному світі має обмежений політичний засяг. Тому автори Всенародного з'їзду в Хусті, між ними й Августин Штефан, доконали діло історичного й міжнародного значення.

Вільно виявлена воля 420 делегатів, за присутности й представника Мадярщини, по лінії приєднання Закарпаття до України, є й сьогодні правоважним історичним і правним документом. Він є вихідною точкою політичних змагань українського народу до державної єдности.

Міжнародно-правне значення цього акту стверджує і той факт, що коли рішенням Народних Комітетів у Мукачеві 20-го грудня 1944 року приєднано край до Української ССР, то не зважаючи на вороже наставлення уряду СССР до Української Народної Республіки, виданий з цього приводу їх „Манифест" покликується і на рішення Всенародного з'їзду в Хусті в 1919 році про приєднання до України. Автори Манифесту хотіли таким чином ствердити історичну й правну тяглість самого приєднання. З уваги на те, що уряд УНРеспубліки в Києві не був в спроможний військово забезпечити за собою посідання Закарпаття, то край приєднано відтак до Чехо-Словаччини.

Дальший життєвий шлях А. Штефана пішов по лінії виховання молоді. Як довголітній директор Торговельної академії українського й мадярського відділів випустив за цей час, згідно із власним твердженням Штефана, понад дві з половиною тисячі абсольвентів. Для того, щоб могти успішно обороняти права власного народу, було потрібно виховати й наше національне військо. Таким військом були власне й абсольвенти Торговельної академії, двох Учительських семінарій в Ужгороді — мужеської (директор о. Волошин), жіночої (директор о. В. Желтвай, а відтак о. Василь Лар) гімназій в Ужгороді й Берегові.

В національно-усвідомлюючій праці Закарпаття відіграли важливу ролю наші брати з Центральної України, Галичини та Буковини. Провідні карпатські діячі зуміли створити для успішної народної праці й відповідну атмосферу взаємної пошани й толеранції.

Торговельна академія підлягала прямо міністерству шкільництва в Празі, та її не засягала проблема т. зв. „язикового вопросу", який наробив нам стільки лиха. А. Штефан зумів надати вихованню в школі український соборно-державний характер і з не меншим успіхом вмів його оборонити проти всяких посторонніх нападів. Робив це без розголосу в пресі, скромно й цілеспрямовано. Подібно і в цілокупності його чинности ідея соборної державности була його основною думкою, від якої ніколи не відхилявся.

В добі зреферованої нашої державности був головою шкільництва, а на першім Соймі Карпатської України 15-го березня 1939 року був обраний головою Сойму з ним заявив, що при виборі голови Сойму він голосував за д-ра Михайла Бращайка.

В останніх роках свого життя проф. А. Штефан був заступником голови уряду Української Народної Республіки в екзилі як представник Карпатської України. Коли вже хороба його зовсім зломила, то з цього посту зрезигнував і на своє місце запропонував Президентові УНРеспубліки з екзилі М. Лівицькому д-ра В. Шандора, який на це місце був покликаний і займає цю функцію.

Сучасна доба ставить до нас нові вимоги й нову відповідальність, від якої жадна генерація не є звільнена.

Однією з основних сучасних вимог є створення в міжнародному політичному світі відповідної прихильної атмосфери для української державно-визвольної справи, що можна зробити тільки єдністю, тобто упорядкування нашого громадсько-політичного життя. Внутрішнім розбиттям та політичним хаосом того зробити не можна. Загроза, що тяжить над українською проблемою, є незрівняно більша, ніж припинення сучасного розбиття. Прикладом в цьому напрямі може послужити спосіб і форма праці Всенародного з'їзду у Хусті в 1919 році.

Одноцушна постава 420 делегатів Всенародного з'їзду в сильно переважаючій мірі селян, які висловились за приєднання краю до України, дали доказ, як глибокий корінь має в нашому народі почуття державности та державної єдности цілого українського народу. Цю ідею не вбило в них ані довговікове поневолення та відокремлення від Києва.

В соборно-державній ідеї криється велика наша державницька сила, тому цю ідею мусимо й надалі плекати як дорогоцінну квітку та відбивати від неї всі ворожі затії. Також нашою поставою будемо звеличувати пам'ять покійного проф. Августина Штефана, поклонника й борця за соборно-державну ідею нашої незалежности.

Августин Штефан — директор Державної Торговельної Академії в Мукачеві

Незадовго після того, як Закарпаття стало частиною Чехо-Словаччини, адміністративно шкільництво було поділене так: народне і середнє шкільництво, що підлягало Шкільному Реферетові крайового уряду в Ужгороді, та фахове шкільництво, до якого в першу чергу, належали дві торговельні школи і Торговельна академія, що належали безпосередньо до міністерства шкільництва і народної освіти в Празі.

Цей поділ важливий, бо Шкільний Реферат в Ужгороді був опанований аграрною партією, де мали велике слово московські емігранти і домородці москофіли. Міністерство шкільництва в Празі довгі роки було контрольоване соціял-демократичною партією, що орієнтувалася на український народний рух.

На початку 20-их років зорганізовано в Ужгороді Торговельну академію, директором якої став професор Августин Штефан. Тому що в Ужгороді не було відповідного шкільного приміщення для Торговельної академії, директор А. Штефан договорився з д-ром П. Петригалою городоначальником Мукачева, що місто побудує новий будинок для академії з умовою, що ця школа, крім українських кляс, буде мати ще й мадярський відділ.

Влітку 1926 року будинок був готовий і Торговельна академія перенесла свій осідок до Мукачева. Одною з важливих проблем дирекції школи був добір професорського складу школи. Лише невелика кількість викладачів були місцевого походження, решту треба було доповнити педагогічними силами з української еміграції. Такими були: Олекса Приходько, Іван Трухлий, Михайло Велигорський, Яків Голота, Валеріян Горбачевський і інш. Василь Чапля.

Коли Торговельна академія була перенесена до Мукачева, москофільської твердині, тут вже були два москофільські осередки: реальна гімназія і учительська семінарія. Мукачівські москофіли розпочали проти Торговельної академії непереривну боротьбу, роблячи неправдиві доноси до шкільних властей. Директор А. Штефан успішно відбивав усі напади.

Крім взірцевої педагогічної діяльности, професори школи займалися виховною працею серед студентства. Самоосвітні гуртки, Пласт, протиалкогольне і протинікотинне товариство „Будуччина" були під їхнім проводом. Проф. Іван Трухлий визначився своїм студентським хором, а професор Олекса Приходько вславився драматичним гуртком школи і Крайовим хором.

Треба ствердити, що Торговельна академія в Мукачеві під вмілим проводом директора А. Штефана стала одною з найкращих шкіл Закарпаття під кожним оглядом. Одною з причин цього був вдалий добір студентів. Прийняття до Торговельної академії відбувалося на підставі вступного іспиту з української мови і математики. Частина студентів, хоч і були свідомими українцями, не все були достатньо підготовлені до такого іспиту. Тому потрібно було спеціяльної допомоги таким студентам, щоб уможливити їм прийняття до школи.

Освідомлююча українська робота серед студентства привела до того, що студенти Торговельної академії десь початком 1934 року в боротьбі з москофільством перейшли до наступу. В Мукачеві відбувалися часті сутички студентів Т.А. з студентами семінарії і гімназії. Це ставалося особливо під час т.зв. „Дня Русской Культури" і під час приїзду „Русского Театру" до Мукачева.

Таке наставлення учнів Торговельної академії привело до того, що чеська поліція була частим гостем в школі, в наслідок чого професорський склад був стало під ударом чеської газети „Подкарпатске Гласи". Ситуація значно погіршилася після II з'їзду Національної Молоді в Мукачеві в липні 1934 року, де молодь Закарпаття на своєму

(Закінчення на стор. 4)

І. Кардашинець

Спогад про гімназію в Ужгороді

(Продовження з ч. 3 за березень 1986 року)

Після випадку із записними картками, нелегко було мені відвідувати і вчитися в школі, в якій директор, деякі москвофільські професори та навіть і співклясники москвофіли „русского направленія" почали виявляти до мене неприхильне, а то й вороже наставлення. Видно було, що про мій випадок стало відомо, мабуть через директора і деяким студентам, що справило мені неабияку прикрість.

При гімнастичних вправах, наприклад, мої москвофільські співклясники виявляли своє наставлення тим, що складали над головою руки, як на молитву, що мало означати „о з дашком" тобто знак і літеру, яку можна було за граматикою Панькевича читати як „і" і яку звичайно вживали, якщо відважилися, прихильники українського народовецького руху. Були й випадки, коли деякі навмисно поштовхували мене, або підставили ногу, коли я проходив повз них. Від деяких москвофільських професорів зазнав я також прикростей, особливо під час іспитів в клясі, де мені давали питання, на які трудно було відповісти правильно, хоч я і був визначним учнем із багатьох предметів.

Однак найгірших переживань довелося мені зазнати таки від директора Сулинчака. Очевидно, наслідком випадку із записними картками, за який я отримав найгіршу оцінку („тройку") в поведінці, директор мені заборонив брати участь не тільки в пластовому куріні гімназії, який я очолював, але взагалі в Пласті, або в якійнебудь українській молодіжній організації поза школою.

Це сталось в 1936 році, коли український народовецький рух вже набирав все більшого розголосу та популярности серед молоді. Цей вчинок директора був для мене приголомшуючим ударом, бо Пласт для мене був всім, цілим життям. Завдяки йому, я знайшов своє національне „я" і взагалі діяльність в нім була для мене вимріяною ціллю ще з ранної молодости в Америці. Я йому присвятився всеціло; в тому самому році, що вступив до Пласту (1932) вибрано мене гуртковим, а через три роки курінним. В короткому часі я закінчив всі належні іспити, лісову школу, став скавтмайстром і брав участь на різних з'їздах, в пластовому таборі в Солочині і на Світовому Джембо рі в Ґеделе коло Будапешту в 1933 році.

Директор Сулинчак на цій забороні не зупинився. Він заборонив мені навіть виступати з народними танцями на українських імпрезах. Після Пласту участь в народних танцях була моєю другою найбільш улюбленою діяльністю. Ще хлопцем в Америці вивчав я в школі балетмайстра Авраменка Василя, а відтак в Ужгороді в 1931 і наступних роках у інж. Андрія Кістя, що пізніше був висвячений на священика (помер минулого вересня в Міннеаполісі, Мінн.).

Переживав я тяжко таке відношення Сулинчака до мене, що викликало у мене одночасно твердий спротив. Хоч я вже не міг бути діяльним в нашому пластовому курині, який незабаром директор вповні розв'язав і заборонив, передавши наші дві домівки т. зв. „русскому скавтінгу", наперекір забороні й наражаючи себе на небезпеку, виступав я далі на різних імпрезах зі своїм танцем „Чумак". Крім того, потайки я дальше продовжував працю в Пласті і відвідував в цивільному убранні наш пластовий табір в Солочині. З приятелем Степаном Біляком (тепер православний священик в Америці) заклали ми гурток пластунів в його рідному селі Горянах біля Ужгороду.

Після всіх цих заборон директора, мав я такий-сякий спокій від нього із-за того, що я вже здобув собі якесь ім'я, виступаючи танцями, граючи копаного м'яча та отримавши нагороди в бібліотекарськім та карто графічнім курсах та співпрацюючи з одним англійцем при закладанні першої циганської школи в Ужгороді, про що писала наша, чеська і місцева мадярська преса. Але цей мнимий спокій тривав тільки до моєї матури в 1938 році, останній шкільний рік за Чехо-Словацької республіки.

Хоч тим часом директор Сулинчак не проявляв дальших прикрих кроків супроти мене, я все ж таки відчував, що він мене не відпустить зі школи без пімсти. Першим таким ударом, що віщував нещастя, була інформація про скаргу на мене директорові від директора народної школи в Гарянах Карафи. Донька завзятого москвофіла Карафи симпатизувала з нами і вона мене секретно повідомила про скаргу свого батька Сулинчакові. Карафа не міг толерувати руський-український гурток в своєму селі і просив Сулинчака, щоб мою діяльність припинив, що він вже й без того зробив. Сулинчак, правда, ніколи не покликав мене до відповідальности за цю діяльність і за невиконання його заборони, але я не міг позбутись почуття, що він ще не сказав своє останнє слово, що показалось при матурі.

Щодо Карафи, то це був чоловік недоброзичливий. Тінь падала на нього також відносно його кваліфікацій як учителя й управителя школи. Його москвофільство, яке, мабуть, прикривало його дійсні симпатії до Мадярщини, показалося в такому неймовірно ігнорантсько-шовіністичному випадку. Щоб відтягнути дітей від Пласту, він пояснював їм, хто такі „українці". За його словами, це люди, які „украли вівці". Це були методи тих мадярських москвофілів боротись проти українства всякою брудною зброєю, тільки щоб виграти референдум про „язиковий вопрос".

Отже, до матури я дійсно мав спокій від директора Сулинчака. Але при матурі зазнав я вияв його правдивої натури та наставлення до всього українського, а в даному випадку і до мене. При усних матуральних іспитах було звичаєм, що професор сидів на розі стола, за яким сидів учень, що відповідав з предмету, який даний професор викладав. Напроти за президіяльним столом сиділа комісія, яка включала інспектора шкіл, директора нашої гімназії та кількох офіційних осіб, між ними й директора москвофільської гімназії з Мукачева Драгула. Між предметами, які я вибрав до матури, була й історія, з якої я мав відмінну оцінку на протязі років. Так при іспиті з історії сидів коло мене проф. о. А. Іванчов. Директор Сулинчак теж був істориком, але о. Іванчов був автором підручників історії для середних шкіл, з яких ми вчилися.

Вибравши скручений папірець з капелюха на президіяльнім столі, я мав відповісти на питання „Откудова имєла кафтолическая церков свои имения"? Якраз коротко перед тим увійшов Сулинчак, спізнившись на іспит моїх попередників, але не на мій. Знаючи тему, я з полегшою і самопевністю відповідав кілька хвилин. Отець Іванчов пошепки виявляв своє вдоволення з моїх відповідей, кажучи „добре, Імрі, добре". Але тут раптом перервав мене директор Сулинчак досить грімким „нет"! Я замовк очікуючи вияснення. Вміж часі о. Іванчов знову пошепки зауважив „то тоді і я не знаю". По цих словах мого професора я схвилювався до краю, настільки, що вже не сприймав, яке пояснення Сулинчак давав, поправляючи мої відповіді. Не міг я ніяк зрозуміти, як хтось може так безсердечно прислідувати когось тільки за його національність. За таку поведінку в американських школах батьки досягли б усунення такого вчителя або директора через адміністрацію і пресу. Але в той час у нас були інші умови.

З уваги на те, що я вже не був в стані ані говорити, предсідник комісії запропонував мені вийти на двір і заспокоїтись, що я і зробив. Незабаром з'явився у мене о. Іванчов і дав мені якісь таблетки на заспокоєння, кажучи, що він ніяк не допустить, щоб мені погіршили оцінку з одинички (відмінне) на дуже добре. Через яких 15 хвилин я повернувся до кляси і мав відповідати з фізики, з якої я мав теж одиницю. Але не все вже йшло гладко. Я втратив самопевність і концентрацію.

Матуральне свідоцтво я згодом отримав, але видно проф. о. Іванчов не зміг обстояти своє рішення у комісії в мою користь, і я отримав добре з історії, а з фізики те саме. Хоч восьму клясу закінчив я з визначенням, але на матурі вийшло гірше.

Через кілька місяців мадяри окупували Ужгород (листопад 1938), а місяць пізніше виїхав я до Берліну на дальші студії. Директора Сулинчака а тільки раз бачив на вулиці, але як було мені відомо, він і надалі був директором гімназії під час мадярської окупації.

Натомість стрічав я кількох своїх співкласників. Ті, що в школі признавались русинами, стали свідомими українцями. Багато москвофілів стали справжніми мадярами або їх симпатиками, якими й раніше були, хоч це затаювали. Деякі вибачались у мене за їхню поведінку, але ніхто з них не міг дати мені задовольняючи відповідь на питання „Чому ти себе називав русским, якщо тепер уважаєш себе мадяром?" Зі знайомих мені москвофілів у парапельній клясі багато таки повернулися до свого народу і признавалися до своєї української національности.

Ось так пройшло 8 літ від мого приїзду з Америки на Закарпаття, за які я з „амєрикен" та „рошен" став русином-українцем завдяки Пласту та прикрій боротьбі в школі. Що москвофіли не мали місця в нашому народі показалось ясно в розвитку подій наступних місяців і років.

Д-р В. Шандор

Розв'язання політичних партій і вибори в Карпатській Україні

Із зміною державної системи Чехо-Словаччини на федеративну конституційним законом 328 з 22-го листопада 1938 року (Збірник законів і розпорядків), було потрібно зробити відповідні зміни і в Карпатській Україні. Чехо-Словаччина була многопартійною демократичною державою, політичні партії якої пустили свій корінь і в Карпатській Україні. По лінії національного розвитку створила Карпатська Україна свої власні інституції, які їй уможливлювали незалежний розвиток. Хоч чеські політичні партії цей розвиток гальмували — аґрарна й народно-соціялістична, — але не були спроможні його припинити. Українська національна течія була сильна, життєздатна, бо вона виходила із природного народного ядра. На жаль, по лінії політичного розвитку краю не було створено відповідних політичних інституцій. Рішаючим політичним чинником у нас були чехо-словацькі політичні партії, з рамени яких вибирались посли й сенатори до празького парляменту й сенату.

Головними такого роду партіями в Карпатській Україні були: аґрарна партія, що була весь час домінуючою в Чехо-Словаччині, соціял-демократична, християнсько-народна і народно-соціялістична партія Бенеша. Власною крайового значення політичною партією була Автономний Земледільчеський Союз — партія Куртяка, а після його смерти — Бродія, яку фінансувала Мадярщина та комуністична під проводом Москви.

З федеративним державним устроєм треба було провести потрібні партійно-політичні зміни і в Карпатській Україні. Кожна частина державної федерації мала провести в себе вибори автономно. В Карпатській Україні не тільки характер чехо-словацьких політичних партій не відповідав новим вимогам автономної території краю, але ані їх велике число.

Згідно з розділом V конституційного закону ч. 328, вибори до першого Сойму Карпатської України мали відбутися до п'яти місяців від дня появи наведеного закону. На такій конституційно-правній основі виписало міністерство внутрішніх справ в Хусті ресорт прем'єр-міністра о. А. Волошина — вибори на день 12-го лютого 1939 року. В зв'язку з цим потрібно було зробити відповідні заряджения відносно діючих в Карпатській Україні чеських політичних партій, з рамени яких досі вибирали послів і сенаторів до парляменту й сенату в Празі.

Це завдання було виконане теж розпорядком міністерства внутрішніх справ, за підписом о. Волошина, як слідує: „Міністерство внутрішніх справ на на основі пар. 8 уст. 3 розпорядження чехо-словацької влади з дня 23.XII.1938 р. ч. 355 Збірника законів і розпоряджень, доповненого розпорядком уряду Чехо-Словацької республіки дня 13. I. 1939 р. Зб. з. і р. оголошує:

„Влада Карпатської України (Подкарпатської Руси), виходячи зо становища прилюдного спокою і порядку і з тим, що діяльність політичних партій, існуючих в Карпатській Україні (Подкарпатській Руси), яких чинність була припинена, загрожує прилюдній (державній) безпеці, рішила розв'язати і розпустити всі політичні партії, що виявили діяльність до вищецитованого розпорядження чехо-словацької влади. Наслідки розв'язання і розпущення політичних партій по думці пар. II цитованого закона наступають зараз по оголошенні. Майно розв'язаних політичних партій, що було завондоване, буде ліквідовано, а остаток припаде державній скарбниці".

Одночасно із цими правними актами був виданий за тим же підписом розпорядок уряду, що „правительство Карпатської України дозволило заложити політичну партію під назвою Українське Національне Об'єднання — УНО".

Про розв'язання політичних партій в Карпатській Україні довідався я наступного дня вранці з чеської преси. Зразу зателефонував до міністра Ю. Ревая, що сталася груба правна й політична помилка, бо розв'язням політичних партій виключається одночасно і всіх послів і сенаторів Карпатської України з празького парляменту й сенату. Ревай, здивований такою розв'язкою справи, сказав, що постанови немає в розпорядку. Постанова випливає із логіки самого розпорядку, — кажу йому, — і Ревай висловив не дуже то похвальне слово на адресу Правничої комісії Президії влади в Хусті. На мою думку, цей розпорядок був радше ділом Президії УНРади, головою якої був Федір Ревай, бо Правнича комісія не могла не доглянути наслідків такого розпорядку.

Наступного дня кликав мене прем'єр о. Волошин, щоб я „старався направити в Празі цей прикрий недогляд". Сказав я йому, що розпорядок є так нещасливо і не по-правничому сформульований, що не дає можливости якоїсь вигідної для нас інтерпретації. Із змісту розпорядку виходить, що чинність політичних партій у нас загрожує прилюдній (державній) безпеці, а більшість вибраних із тих партій у нас послів і сенаторів творять в Празі урядову коаліцію, що править державою. Постараюся зробити все, що буде можна, але надії великої не маю, бо тут є певні кола в уряді, які тільки чекають на те, щоб ми зробили якусь помилку, — закінчили ми розмову.

Пішов я до свого професора конституційного права д-ра В. Вавржінка і подав йому чеський переклад розпорядку, над яким ми довго дискутували. Професор сказав: „Розпорядок є так нещасливо сформульований, що не дає жадної можливости іншої інтерпретації, в нім є все сказане, як на лопаті".

До міністра д-ра Ю. Гавелки, шефа канцелярії президента Гахи і секретаря Найвищого адміністарційного суду, до компетенції якого ця справа належала, я особисто не пішов, бо він засадничо ставився до нас неґативно, а післав нашого спільного друга інж. Юрія Вейра. Вейрові Гавелка заявив, що справу направити не можна.

Справу не врятувало ані те, що уряд Карпатської України розпорядком з 6-го лютого 1939 року змінив своє первісне рішення, що розпорядок про розпущення політичних партій не відноситься до чехо-словацьких партій, що діяли на Карпатській Україні, а саме: Аграрної, Соціял-демократичної, Християнсько-народної та Народно-соціялістичної. Як вже було згадано, централі цих політичних партій знаходились в Чехах, і всі вони були в нас політично активними.

Мандатний сенат Найвищого адміністраційного суду на своїх нарадах дня 7-го лютого 1939 року вирішив, що посли Юліян Ревай, д-р Павло Коссей, Андрій Бродій, о. д-р Степан Фенцик і Йосиф Заїц, і сенатори — д-р Едмунд Бачинський, Флій Фелдешій і Карло Гоккі, в наслідок розпорядку влади Карпатської України з 16-го січня 1939 року про розв'язання політичних партій, тратять свої мандати. Предсідник мандатного сенату д-р Цайс арґументував це рішення тим, що додатковий розпорядок уряду в даному випадку не може уневажнити перший, щоб знову зактивізувати політичні партії, що в той час діяли активно на терені Карпатської України, бо заборона відноситься до всіх політичних партій. Таким чином, Карпатська Україна перестала бути репрезентована в празькім парляменті й сенаті.

Наведений розпорядок уряду про розпущення політичних партій мав ще й інші наслідки, а саме: наведені посли й сенатори не могли бути вибрані до парляменту чи сенату протягом наступних трьох років. А у випадку Юліяна Ревая, що був вибраний до Сойму Карпатської України, Найвищий адміністративний суд мав ще розглядати справу його вибору до Сойму. Цей малий випадок є доказом того, яку шкоду може спричинити в державі непродуманий належно правний акт уряду.

Це не був єдиний випадок, коли розпорядки уряду не були правно належно зформульовані. Так було, наприклад, у справі векселів, що залишились в банках на забраній Мадярщиною території. Було треба евентуальні протести векселів, зв'язаних з поважними коштами, заступити розпорядком уряду Карпатської України, який би заступив протест векселів і ґарантував право вірителів проти непрямих боржників, тобто ручителів на векселях. Власне цей найважливіший відступ бракував в розпорядку уряду.

Декотрі свої розпорядки, зв'язані з загальнодержавними проблемами, присилав наш уряд до Праги, які я давав для підпису президента Гахи і вони були відтак публіковані українською мовою в Збірнику законів і розпорядків. При такій нагоді, оскільки було треба, була можливість зробити відповідну зміну чи доповнення. Розпорядок про розв'язання політичних партій був місцевого автономного характеру, його уряд до Праги не присилав і він, звичайно, не був публікований в офіційнім збірнику законів держави. Уряд Карпатської України видавав свій офіційний „Вісник", в якому публікував такого роду розпорядки.

Августин Штефан...

(Закінчення зі стор. 3)

конгресі винесла таку резолюцію: „Закарпаття насьогодні є частиною Чехо-Словаччини, однак, українська молодь Закарпаття не вагається ані на один момент прилучити Закарпаття до України, коли для цього настане відповідний момент".

Активізація студентської молоді і створення Юнацтва ОУН привела до того, що старше українське громадянство, згуртоване в „Просвіті", поставилося до націоналістичної молоді вороже. Це становище оправдувалося тим, що шляхом мирних переговорів з чеським урядом вдасться здобути автономію заґарантовану мировим договором в Сан Жермені восени 1919 року. Це наставлення однак, скоро змінилося влітку 1983 року, коли наступила криза Чихо-Словаччини. В той час молодь, очолена своїми провідниками, виступала до Української Центральної Ради в Ужгороді, щоб спільно вести боротьбу за самобутність Закарпаття.

Після зради Закарпаття гітлерівською Німеччиною в березні 1939 року Торговельна академія була евакуйована з Сваляви до Братислави, де вона закінчила свою діяльність влітку 1940 року.

Директор Августин Штефан до 1938 року не цілком поділяв спосіб політичної роботи українських націоналістів, одначе він був щирий український патріот і один з старших борців за самобутність Закарпаття, яким він залишився до кінця свого життя.

Д-р Юліян Химинець
колишній секретар Торговельної Академії

Дещо про...

(Закінчення зі стор. 3)

Загарбницький характер мадяри затримали до останніх часів мимо великої цивілізації, якою вони перед світом так хваляться.

Віримо, що еліта мадярська, в ім'я добра Мадярщини, почне шукати мирного спілкування з українцями, назавжди покинувши безуспішні аґресивні навики.

Д-р Химинець у „Спостереженнях із Закарпаття" достойно зарепрезентував свідомість українців Закарпаття, їхні стремління до єдности з своєю соборною столицею Києвом. Спосіб мислення у автора шляхетний, врівноважений, його почування у найприкріших обставинах стримані й гуманні. Його знання міжнародної ситуації того часу широкі і всебічні. Особливо вартісною стороною його спогадів є акуратна документальність. Наприклад, „4 березня 1919 року судетські німці демонстрували за признання їм права на самовизначення" (стор. 15), „...нарада дістала повновласть належно підготовити Хустський Всенародний Конгрес на 21 січня 1919 року." (стор. 26), „8 листопада 1918 року відбулося в Пряшеві перше велике віче українських народних мас, яке винесло постанову відірватися від Мадярщини і злучитися з Україною" (стор. 19), „напад на Карпатську Україну, призначений на неділю, 12 лютого 1939 року, на день виборів до Першого сойму Карпатської України" (стор. 88). І автор спогадів пояснює, чому мадяри вибрали саме цю дату.

Кожний українець (особливо студент чи член тієї чи іншої української молодіжної організації) повинен користуватися книжкою д-ра Химинця, як історичними джерелами про події, які були на Закарпатті „за останніх 20 років від прилучення Закарпаття до Чехословаччини, з яких найбільш вагітні у своєму значенні були роки 1938-39" (стор. 7).

Д-р Ю. Химинець зазначує, що „за роки 1939-44 згинуло від мадярів і большевиків кількадесять тисяч закарпатських українців" (стор. 9). Усі вони полягли за священну волю соборної України-Руси з свідомістю, що Закарпаття — невід'ємна частина України-Руси і творить у відношенні антропологічному, історичному культурному, цілісність „Я" народу українського.

Відзначення 50-ліття подружжя Й. і Г. Слоцких

Йосип і Галина Слоцкі

В суботу, 20-го вересня ц. р., заходами прикладно вихованих дітей, величаво було відзначено ювілей в Бімзвиллі, Онт., 50-річчя подружнього життя їх улюблених батька і мами, що заслужили велику пошану також і серед української спільноти за віддану довголітню працю в суспільно-громадському житті на тлі культурно-освітньої та політичної української спільноти в Канаді.

Простора заля „Блеад" в Бімзвіллі вщерть була заповнена людьми різного віку, стану і статі, що прибули масово на учту з різних близьких і далеких околиць Канади та ЗСА: Лос Анджелес, Фресно, Бирбенк, Енсіно, Лонг Бич, Каліфорнія, Вієнна, Вірджінія, Коламбус, Огайо, Віппані, Ню Джерзі; Канада: Монтреаль, Тимміно, Торонто, Гамилтон, Овквілл, Миссасага, Ляшин, Ст. Катаринс, Бімзвілл, , Смитвілл і Ґримзбі. Всі зібрані були приятелями та близькими друзями ювілятів в поєднанні української суспільно-громадської праці. В середовищі цієї масово зібраної громади в центрі уваги були сини й дочки ювілятів та внуки: Роман, Богдан, Мирослав, Надя, Віра і Люба та 8 внуків.

Ювілейну учту було започатковано молитвою, яку провів о. М. Татарин та поблагословив на столах поживні страви.

Після трапези розпочалися привітання і поздоровлення ювілятів від присутніх гостей та читання писемних побажань від поважних осіб, що не були присутніми від генерального управителя Канади Джіан Сауве, від головного міністра Браєна Малруні, голови провінційного уряду Онтаріо А. Пітерсона, посадника міста Бімзвилл й інших.

Йосип Слоцкий, народжений 25-го квітня 1902 року в селі Коцурів, Бібрецького повіту, Західня Україна, прибув до Канади в 1928 році, де знайшов нелегку працю в копальні північного Онтаріо в м. Тимінсі. Тут він віднайшов земляків своїх, що були зорганізовані в Українському Національному Об'єднанні, куди негайно включився і він, щоб громадно працювати теж для культурно-освітнього українського життя в Канаді та взагалі для добра українського народу в Україні й поза Україною, розсіяного по всіх краях широкого світу. Коли до Тимінсу завітав клич Українського Народного Союзу, Й. Слоцкий став одним із перших ініціяторів і основоположників Відділу УНСоюзу ч. 456 та був вибраний першим предсідником відділового заряду 1940 року і наполегливо почав працювати у приєднуванні нових членів для побільшення союзової громади при Відділі.

Галина Слоцка, з дому Лисневська, народжена в селі Загачеві, повіт Ліско, Західня Україна, прибула до Канади 1930 року дівчиною, а 13-го вересня 1936 року. Йосип Слоцкий і Галина Лисневська одружились. Їх шлюбна й весільна учта відбулась в Монтреалі, де Галина мешкала й працювала. В 1944 році подружжя Йосип і Галина Слоцкі перенеслось з Тимінсу до Бімзвиллю, де придбали гарну овочеву садибу, проживши в злуці постійного затруднення з турботами 42 роки та прикладно виховали своїх дітей, які вже подружені, чим втішаються батьки у своєму старшому віку.

В серпні 1944 року Й. Слоцкий з Переступним листом став членом УНСоюзу при Відділі ч. 451 в Ґримзбі, Онт., куди повписував і своїх дітей. Понад 40 років він належав до Відділового Заряду та пропаґував ідею УНСоюзу по своїй можливості і досьогодні стоїть в рядах союзової громади, звичайно, в сеньйорському леґіоні.

Я доклав дещо праці до написання цього допису та в імені Заряду Відділу ч. 451 і в імені всього членства при цьому Відділі УНСоюзу, одночасно від своєї родини складаю щирий привіт та побажання шановному подружжю Йосипові і Галині Слоцким з нагоди їх золотого ювілею, щоб в доброму здоров'ї дочекали святкувати ще й діямантовий ювілей (75-річчя) свого подружжя.

На все добре й на довгі роки щасливого життя вам, дорогі ювіляти!

Єфим Ю. Омельченко

СЕКРЕТАР ДЕПАРТАМЕНТУ ОБОРОНИ Каспар Вайнберґер заявив в інтерв'ю для французького і люксембурзького радіо, що особи, які дали Президентові Р. Реґенові неправильні поради, повинні бути покарані. К. Вайнберґер не назвав прізвищ цих людей. Одночасно він сказав, що сама ідея продажу зброї Іранові з метою встановлення контактів з урядом країни була правильною. „Ми повинні вияснити, що в дійсности відбувалося, — заявив Вайнберґер. — Чи Президент послухав дурної поради, чи його впровадили в блуд так само, як і ввесь американський народ?" Він дуже високо відгукнувся про нового дорадника Президента в справах крайової безпеки Френка Карлуччі.

БІЛЯ 200,000 СТУДЕНТІВ ВЗЯЛИ участь в бурхливій демонстрації в Парижі, протестуючи проти шкільної реформи, що їх запропонував уряд прем'єр-міністра Жака Шірака. У зударі з поліцією було поранено понад 50 студентів і декількох поліціянтів. Поліція, побачивши, що тратить контролю над студентами-демонстрантами, застосувала спосіб розпорошення демонстрантів водними канонами. Політичні спостерігачі кажуть, що демонстрація була одною з найбільших під час урядування консервативного уряду Ж. Шірака.

ЗАСТУПНИК МІНІСТРА ЗАКОРДОННИХ справ СССР Юлій Воронцов заявив на пресовій конференції, що Совєтський Союз закінчить скоро мораторіюм на випробування атомової зброї, якщо до цього мораторіюму не прилучаться З'єднані Стейти Америки. Воронцов заявив, що теперішній Адміністрації президента Ронадла Реґена, мовляв, не до мораторіюму, бо вона має інші поважні клопоти внутрішнього порядку, але СССР не забув, що 30-го січня 1987 року „нами визначена дата на припинення випробування закінчується і ми зобов'язані про це ще раз пригадати усьому світові".

ПРЕЗИДЕНТ РОНАЛД РЕҐЕН підтвердив конституційне право будь-якого працівника Білого Дому відмовитися давати зізнання, які можуть бути використані проти того, хто їх дає. Репортери запитали Президента про це тому, що колишній асистент Р. Реґена в справах крайової безпеки Джан Пойндекстер і асистент Пойндекстера підполковник Олівер Норт відмовилися відповідати на запитання в сенатській комісії в справах розвідки, покликуючись на п'яту поправку до Конституції. Р. Реґен розмовляв з репортерами після того, як речник Білого Дому Леррі Спікс сказав акредитованим при Білому Домі репортерам: „Ми хотіли б, щоб всі розповіли про все". Ці слова можна було зрозуміти однозначно: Адміністрація Реґена хоче, щоб всі викликані в комісії в справах розслідування секретних операцій з Іраном відповідали на запитання.

СОТНІ ДОБРОВОЛЬЦІВ з населення півострова Кейп Код рятували китів, які викидалися тут на берег. Як повідомляють з Істему, Масс., викинутися на берег хотіло понад 50 китів. Вага деяких з них досягала двох тонн. Добровольці, серед яких були вчені, які хотіли вияснити, чому кити кінчають самогубством, не могли скинути в море трьох китів. Решту вдалося зіпхнути у води затоки Кейп Код. За китами, що хотіли покінчити самогубством, встановлено нагляд. Вважають, що більшість з них вийде з затоки в Атлянтійський океан без посторонньої допомоги.

Світлій пам'яті мистця П. Андрусева

В біографічних рядках про св. п. мистця Петра Андрусева читаємо, що його туземний життєвий шлях не був легкий. Він, як студент Варшавської Академії Мистецтв, закінчив свої студії за допомогою мецената українського мистецтва Митрополита Андрея Шептицького.

Св. п. П. Андрусів

Ще в студійних роках він нав'язав контакт з львівськими видавництвами дитячих книжок, в яких здобув собі чільне місце ілюстратора. Його перша мистецька виставка рисунків і акварель в 1937 році в Парижі пройшла з великим успіхом, бо всі твори молодого мистця було розпродано.

Петро Андрусів одружився в 1939 році з концертовою співачкою Наталією Семіон, родом з Коломиї. Воєнні роки Другої світової війни обоє пережили у Варшаві, де в перших днях війни під час бомбардування міста німцями він стратив увесь свій мистецький доробок, з чималою бібліотекою і особистими речами.

В 1947 році Андрусіви приїхали до Америки і замешкали у Філядельфії. Тут обоє працювали кілька років фабричними робітниками, а від 1955 року П. Андрусів почав працювати штабовим ілюстратором у бюрі архітектів при управі міста Філядельфії. В 1972 році, після 17-ти років праці, він перейшов на пенсію і замешкав у Ріверґед на острові Лонг Айленд, де збудував ательє і віддався всеціло мистецькій праці.

Не зважаючи на свої професійні зайняття в Філядельфії, що забирали йому по 40 годин тижнево, Андрусів зумів віддавати весь свій вільний час мистецькій творчості. Він створив проєкти для низки настінних розписів, іконостасних ікон, мозаїк та вітражів для трьох філядельфійських церков, дав велику кількість складних ілюстрацій, переважно на історичні теми, для дитячих видань (від 1964 до 1972 років ілюстрував „Веселку"), а крім цього, встиг почати серію великоформатних картин на теми з української мітології і історії.

Андрусів був завжди активний на полі організації українських мистців. В 1952 році він належав до основників Об'єднання Мистців Українців в Америці (ОМУА) і брав участь у всіх збірних виставках об'єднання, був теж співтворцем окремого відділу ОМУА в Філядельфії і його „Української Мистецької Студії" та журналу „Нотатки з мистецтва".

У монографії „Петро Андрусів—маляр і графік", за редакцією Святослава Гординського, УВАН у ЗСА, Ню Йорк, 1980 р., Святослав Гординський каже, що малярство Андрусева не легко порівняти з малярством іншого нашого мистця, що займається подібними як він темами. В діяспорі подібних до нього мистців майже немає; в Україні в цій ділянці все ще панує натуралізм з аґіткою і театральним позуванням на героїв, не згадуючи про те, що багато тем з княжої чи козацької доби там небажані. Андрусів тут заповнює велику прогалину, розвиваючи один з важливих жанрів нашого мистецтва, творити який може тільки мистець не тільки талановитий, але й озброєний широким діяпазоном усяких знань. Широкому колу прихильників творчости нашого мистця ця монографія дасть нагоду ще краще познайомитися з різними ділянками й етапами його творчости, вдумливої, зрівноваженої і завжди задивленої в нові теми і новий їх мистецький вислів. (стор. 11.) У цій монографії подано 89-ть таблиць, з того 40 копій олійних картин і 49-ть ілюстрацій, рисунків, нарисів, різдвяних вінєт і різдвяних карток.

Мистець Петро Андрусів залишив нам картину „Хрищення Руси-України" розміром 12x6 футів, над якою працював три роки. Цей твір у присутності автора цих рядків замовив в 1976 році стемфордський Єпископ Йосиф Шмондюк. Після підписання контракту Андрусева з Митрополитом Стефаном Суликом ця картина стала власністю Митрополії УКЦеркви в ЗСА. На з'їзді владик УКЦ у Вінніпегу в жовтні 1981 року владики постановили, що картина мистця Петра Андрусева буде офіційною картиною нашої Церкви і нашого народу для відзначення 1000-ліття Хрищення Руси-України.

Варто зазначити, що на підставі рисунків П. Андрусева, на хресті-пам'ятнику на українському католицькому цвинтарі Св. Духа вирито в мармурі ряд визначних постатей з історії України.

Доцільним було б, щоб цю картину визначного мистця, могли оглянути українці й чужинці по цілій Америці, а відтак, щоб наш Митрополит Стефан Сулик подбав про поштовий значок з цієї картини. Уряд ЗСА, напевно, не буде опонувати.

Передавши в руки української спільноти ввесь свій мистецький доробок, Андрусів 29-го грудня 1981-го року відійшов у засвіти на 75-му році життя. 2-го січня 1982 року наша громада відпровадила свого мистця на вічний спочинок на православний цвинтар св. Андрія Первозванного в Бавнд Бруку, Н. Дж.

Роман С. Голіят

У пам'ять Дорогого Кузена

бл. п. інж. Мирослава Хроновята

ненадійно померлого в дні 10-го листопада 1986 року

у West Lake Village, Ca.

складаємо $100.00 (сто)

на З'єднаний Українсько-Американський Допомоговий Комітет.

Блюмінґтон, Інд. — Софія і д-р Олег КУДРИКИ

Замість квітів на свіжу могилу

бл. п.

інж. ІВАНА КОГУТА

мого добродія,

складаю 20.00 долярів

на ФОНД ДОСЛІДНОГО ЦЕНТРУ І ІНФОРМАЦІЙНОЇ МЕРЕЖІ (задум св. п. І. Ольшанівського)

МАРІЯ КАРПЕВИЧ

У ДВАДЦЯТЬ П'ЯТУ
СУМНУ РІЧНИЦЮ ВІДХОДУ У ВІЧНІСТЬ

св. п. д-ра

Богдана Карпевича

буде відправлена

ЗАУПОКІЙНА СЛУЖБА БОЖА

в неділю, 14-го грудня 1986 р., о год. 12-ій дня в церкві св. Юра в Ню Йорку, Н. Й.

В пам'ять Покійного складаю:

500 дол. — на будівельний фонд Українського Музею в Ню Йорку
500 дол. — на Гарвардський Проєкт
250 дол. — на хор „Думка" в Ню Йорку
250 дол. — на Український Народний Дім в Ню Йорку

Дружина МАРІЯ КАРПЕВИЧ

Ділимося сумною вісткою
з Рідними, Приятелями і Знайомими,
що в дні 6-го грудня 1986 р.,
прийнявши Найсвятіші Тайни відійшла у Вічність
на 79-му році життя в Elmwood Park, N.J.

наша Найдорожча і Незабутня

МАМА, БАБУНЯ І ПРАБАБУНЯ

бл. п.

Петрунеля Пиріг
з дому Чекалюк

народжена в Паушівці, Зах. Україна.

ПАРАСТАС відбудеться у вівторок, 9-го грудня 1986 р. о год. 7:30 веч. в похоронному заведенні Burnadz Memorial Home, 371 Lakeview Avenue, Clifton, N.J.

ПОХОРОН — в середу, 10-го грудня 1986 р. о год. 8:30 ранку з похоронного заведення до церкви св. Миколая в Пассейку, Н. Дж., відтак на цвинтар св. Духа, Гемптонбурґ, Ню Йорк.

У глибокому смутку:
доньки —
МАРІЙКА ВОЗНЯК з мужем ВОЛОДИМИРОМ
ВІКТУСЯ ГІРНЯК з мужем АЛЕКСАНДРОМ
внучки —
ХРИСТИНА ТРУСИЧ з мужем КЕНАН
ЗІРКА ГІРНЯК
внук — РОМАН ГІРНЯК
правнук — АНДРІЙКО ТРУСИЧ

Українські...

(Закінчення зі стор. 1)

ночасно однак це успіх для українських журналісток, коли такий почитний щоденник віддав їм стільки місця щоб щераз представити арґументи, чому українці бажають будувати кондомініюм на 7-ій вулиці. Газета також помістила знімку церкви св. Юра.

Український...

(Закінчення зі стор. 1)

важлива релігійна і культурна установа в Римі, як УКУ, отримає внедовзі таке потрібне приміщення для продовжування своєї праці.

Але роботи шад поширенням української культурної станиці у Вічному місті не обмежується самою добудовою будинку університету і бібліотеки. Увесь час і безперервно йдуть роботи над завершенням мозаїчного оздоблення собору св. Софії. Вже вмонтовано мозаїки в приміщеннях під аркадами хорів, де особливе захоплення викликають ґраційні постаті святих Катерини і Варвари, які можна буде добре розглянути, бо знаходяться на віддалі простягнутої руки. Одночасно ще в мозаїчних майстернях іде праця над великою, майже 70 кв. метрів, мозаїкою стелі великого лука, і частину укладених мозаїк уже поставлено до собору. У зв'язку з цими роботами перебуває тепер у Римі мистець Святослав Гординський, за рисунком якого від самого початку ведуться всі роботи оздоби собору.

Ділимося сумною вісткою з Рідними, Знайомими і Приятелями,
що в суботу, 6-го грудня 1986 р. відійшов у Вічність в Міневокен, Н. Дакота,
проживши 76 літ

наш Найдорожчий МУЖ, БАТЬКО, БРАТ, ДІДУСЬ, БРАТАНОК

бл. п. д-р мед.

Ярослав Терлецький

ПОХОРОННІ ВІДПРАВИ відбулися в середу, 10-го грудня 1986 р. в католицькій церкві св. James в Міневокен, Н. Дакота на католицький місцевий цвинтар.

В глибокому смутку:
СОФІЯ — дтужина
КАТЕРИНА — донька з мужем і дітьми
МАРТА — донька з мужем і донькою
НАТАЛІЯ — сестра з родиною
ЗЕНОВІЙ — брат з родиною
д-р МИКОЛА — стрийко з родиною
ближча і дальша Родина в Україні, Арґентині і ЗСА

Ділимося сумною вісткою, що дня 10-го листопада 1986 р. в ранніх годинах,
відійшов у Вічність

наш Дорогий МУЖ, БАТЬКО І ДІДУСЬ

сл. п. інж.

МІРО ХРОНОВЯТ

ЖАЛОБНІ МОЛИТВИ та ЗАУПОКІЙНУ СЛУЖБУ БОЖУ за душу Покійника відслужив Всеч. о. прелат П. Леськів в церкві РПБ в Голлівуді, Каліфорнія.

ВІЧНА ЙОМУ ПАМ'ЯТЬ!

ПЕТРА — дружина
МИХАЙЛО — син
МІНЕРВА — невістка
ДЖЕНІФЕР — внучка

„Сумівський цирк" в Ню Йорку

Кожного року Булава юнацтва СУМ влаштовує костюмівку для молодшого юнацтва. Цьогорічна костюмівка відбулась 1-го листопада 1986 року під назвою „Сумівський Цирк". Кілька тижнів перед імпрезою члени управи, Булави, виховники і впорядники приготовляли різні прикраси та плянували програму юнацьких ігор та забав.

Велика заля дому ОУВФ була прикрашена як правдивий цирк. У клітках були вміщені різні „дикі звірі" — леви, тигри, зебри, а біля них сиділа зелена Рослана Русалка, яка приплила аж із Чорного моря, щоб прибути на наш цирк. В цирку також були „жонглери", „залізний пан", „чудова пані" і „бородата пані".

Юнацтво пишалось в різних костюмах, а їх привітали паяци, які водили дітей від клітки до клітки. Русалка та всі звірі розмовляли з юнацтвом, відповідали на дитячі питання і розказували казки. Опісля паяци і жонглери виступили з короткою програмою, а зебри навіть танцювали з юнацтвом. Там висвітлювали різні дитячі фільми, і юнацтво забавлялося різними іграми. Радості юнацтва не було кінця, а виховники і впорядники, разом з Батьківським комітетом подбали і про перекуску (ковбаски, горішки, овочі, солодощі та інше).

При кінці програми Булава роздала нагороди для тих, що мали найкращі костюми. Першу нагороду виграв Івасик Кузів (дерев'яний іграшковий вояк), другу — Адріянна Шубе (котик), а третю — Марко Кузицький (залізний хлопець).

Христя Цибрій-Різзо

ПОВІДОМЛЕННЯ
Членам і Відділам УНСоюзу

Повідомляємо Членів і Відділи УНСоюзу, що з уваги на закінчення року, Головна Канцелярія УНСоюзу мусить замкнути рахунки та здепонувати у банках гроші, одержані від Відділів,

не пізніше, як вполудне 31-го грудня 1986 року

Гроші, прислані пізніше вже не зможуть бути зачислені на 1986 рік. З уваги на це, закликаємо всіх Членів УНСоюзу заплатити вкладки, платні в цьому місяці, якнайскоріше, а всі Відділи УНСоюзу вислати розчислення і гроші так скоро, щоб вони наспіли до Головної Канцелярії не пізніше як у СЕРЕДУ, 31-го ГРУДНЯ 1986 року до полудня.

Звертається увагу на те, що Відділи, які спізняться з присилкою вкладок, будуть подані як довжники в річному звіті.

Головна Канцелярія УНС

65,000 дол. на українські народні цілі

Філядельфія (О. Б.) — В понеділок, 27-го жовтня ц.р., відбулися тут в приміщеннях УОК Центру річні збори Української Щадниці в присутності поважного числа членів, а також директорів й урядників щадниці. Зборами проводив д-р Василь Саляк, голова Дирекційної ради, а секретарював інж. Іван Скіра.

Після прийняття порядку нарад і затвердження відчитаного протоколу з минулорічних Зборів, обрано виборчих суддів: М. Ганусей, З. Романів, Ю. Телепка, Д. Ткачука, М. Баранецького і Зінченка. До т. зв. „прок сі комісії", на пропозицію Дирекції щадниці, затверджено д-ра О. Білика і Т. Бурку. Відтак приступлено до звітувань членів екзекутиви, яке започаткувала мґр Марта Шиприкевич, президент цієї нашої заслуженої фінансової установи.

Майно щадниці постійно зростає. Після перенесення її головних бюр до нового будинку при Рузвелт буляварді цей зріст став дуже помітним і в цьому році досяг імпозантної суми шести і чверть мільйона долярів. Багато до того зросту причинилась і філія щадниці в околиці Лоґану, якою керує Олена Букачик. Щадниця дає своїм членам-клієнтам добру обслугу, уділяє догідні гіпотечні позики, а на ощадностях і сертифікатах виплачує високовідсоткову дивіденду. Минулий рік був фінансово дуже успішним, і тому дирекція виасиґнувала зі своїх фондів 65,000 долярів на українські народні цілі, що є в дусі змісту прийнятого клича щадниці: „З громадою — і для громади". Діловодство щадниці перейшло вповні на компютерну систему, що збільшує справність й ефективність праці наших урядників в користь клієнтів. Під кінець свого звіту М. Шиприкевич подякувала директорам за їхню відданість до своєї установи, урядникам за сумлінну працю та обслугу клієнтів, а членам щадниці за їхнє довір'я і постійну підтримку нашої установи. У висліді цих спільних зусиль Українська Щадниця осягнула у цьому фіскальному році подиву гідний зріст свого маєткового стану посідання.

Дуже цікаво і вичерпно зладжений звіт Іванни Білик, скарбника Української Щадниці. Фінансовий стан нашої установи є під кожним оглядом оптимістичний і має всі дані та дійовий потенціял для дальшого росту в майбутньому періоді. Наші інвестиції мають добру льокацію і запевняють нам значні прибутки і заробіток у черговому році. Ріст щадниці віднотовується в усіх секторах її діяльности: в ощадностевих депозитах, сертифікатах, гіпотечних позиках і різного рода торговельних трансакціях. Майно щадниці перейшло суму 47 мільйонів 880 тисяч, що становить збільшення її активів на приблизно шість і чверть мільйона долярів. Чистий прихід щадниці за останній рік, після відтягнення податків, становить 611,000 дол. Самих тільки дивіденд за вкладені депозити щадниця виплатила своїм ощадникам на суму більше трьох мільйонів. Свій звіт закінчила І. Білик оптимістичним запевненням, що грошові вклади наших членів, які мають державне забезпечення, є ульоковані на добрих і корисних умовах. Наша установа має добру фінансову базу, є господарсько стабільною і посідає всі дані для дальшого росту і розвитку у черговому фіскальному році.

Потім звітувала Раїса Євтушенко, голова морґеджового відділу. Минулий рік був рекордовим у відношенні до уділених Щадницею гіпотечних позик, які переступили суму 14 мільйонів. Це включає короткореченцеві морґеджі на будівельні конструкції та закуп торговельних підприємств. Помітно збільшились запотребування позик на закуп особистих автомобілів, а також дуже зактивізувались т. зв. студентські позики на оплату університетських студій. В морґеджовому департаменті є слідне пожвавлення будівельних позик на фінансування, більших проєктів. Можна завважити великий приплив чужинецької клієнтури, особливо нових поселенців з Далекого Сходу, а також недавно прибулих еміґрантів з країн поза залізною куртиною. Всі вони є добрими клієнтами, їх рекомендують нам їхні приятелі, що є нашими членами і мають довір'я до нашої установи. Урядники щадниці своєю ввічливістю, фаховою обслугою і діловитістю, багато причинились до придбання нових клієнтів, а це є запорукою дальшого росту нашої Української Щадниці.

Після звітів відбулась обширна ділова дискусія і запитання до поодиноких референтів-звітодавців, що їх спрямували зі залі численні учасники зборів. Їм відповідали М. Шиприкевич, І. Білик, Р. Євтушенко, д-р В. Саляк та інж. І. Скіра. Опісля збори уділили абсолюторію уступаючим членам Дирекції. На пропозицію президії зборів затверджено також нову точку привильника, яка відносилась до дати чергових загальних зборів щадниці. Відтак відбувся вибір двох членів дирекції за допомогою бальотів, що їх одержали присутні члени щадинці від Виборчої комісії. З. Романів, віцепрезидент, проголосила вислід голосування ствердивши, що на підставі кількости голосів були обрані на чергову трирічну каденцію: д-р В. Саляк, та інж. П. Гурський.

Після того слідувала програмова доповідь на тему „Людина у банковому довкіллі", що її виголосив д-р Юрій Рибак. Доповідач — це відомий на нашому терені економіст та автор численних на ці теми статтей в українській пресі, особливо в щоденниках „Свобода" і „Америка". Його доповідь, виголошена з доброю дикцією та питоменною прелеґентові ноткою легкого гумору, присутні вислухали з помітною увагою і вдоволенням. Варто було б авторові видрукувати її в пресі, бо порушені в ній проблеми напевно зацікавлять багатьох, не тільки середовище економістів.

В кінцевій точці внесків і запитів, можна було почути від присутніх ряд цінних суґестій, порад і вказівок, які напевно візьме під увагу Дирекція щадниці при накреслені майбутніх плянів своєї діяльности. Члени щадниці не скривали свого вдоволення з проробленої керівництвом й урядниками праці, раділи успіхами нашої установи та висловлювались похвально відносно її загальногромадського характеру діяльности. Новозбудований т. зв. Пеннипек-Сквер, де приміщені бюра щадниці, як також торговельні і професійні підприємства, став окрасою й гордістю всієї нашої громади. Українська Щадниця у Філядельфії й надалі буде унапрямлювати свою діяльність, базовану на основі прийнятого нею шляхетного клича: „З громадою — і для громади", бо це найкраща передумова її успіхів й фінансового росту.

Після зборів учасники ще довго гуторили при гостинній перекусці та каві, що її приготовили симпатичні урядники щадниці. Вони раділи успіхами і ростом своєї установи, для якої вони теж вклали немало зусиль, а своїми грошовими вкладами й ощадностями причинились особисто до фінансового росту та економічного розвитку Української Щадниці.